

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Dainora Virkutytė

Pradinio ugdymo pedagogikos ir ikimokyklinio ugdymo studijų programos
IV kurso studentė

**PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS
SKATINIMAS MOKYKLOJE**

Bakalauro darbas

Darbo vadovas (ė):
doc. dr. Rima Bakutytė

Šiauliai, 2012

Darbas originalus..... Dainora Virkutytė

(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA

SUMMARY

ĮVADAS5

1.PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS SKATINIMAS

MOKYKLOJE TEORINIAI PAGRINDAI8

1.1. Motyvo ir mokymosi motyvo samprata8

1.2. Motyvacijos ir mokymosi motyvacijos samprata12

1.3. Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijos ugdymo veiksniai16

1.3.1. Šeimos įtaka mokinių mokymosi motyvacijai16

1.3.2. Mokyklos įtaka mokinių mokymosi motyvacijai17

1.3.3. Mokytojo vaidmuo skatinant mokinių mokymosi motyvaciją.....21

1.4. Mokymosi motyvacijos skatinimo būdai pamokoje25

2.PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS SKATINIMO

MOKYKLOJE TYRIMAS IR REZULTATŲ ANALIZĖ29

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas29

2.2. Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacija ir jų nuomonė apie motyvacijos skatinimą mokykloje31

2.2.1. Mokinių mokymosi motyvacijos ypatumai.....31

2.2.2. Vidiniai mokinių motyvacijos veiksniai34

2.2.3. Mokykla kaip mokymosi motyvacijos žadinimo veiksnys37

2.2.4. Mokytojo veikla žadinanti mokinių motyvaciją.....40

IŠVADOS51

REKOMENDACIJOS53

LITERATŪRA54

PRIEDAI58

SANTRAUKA

PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS SKATINIMAS MOKYKLOJE. Bakalauro darbas.

Sumažėjusios mokymosi motyvacijos problema egzistuoja visame pasaulyje, kur lemiamą socialinį vaidmenį atlieka visuomenės ypatumai, ugdymo institucijų savitumas ir šeima. Mokykla - svarbiausia institucija, žadinanti mokinių mokymosi motyvaciją. Pradėjęs lankyti mokyklą mokinys noriai mokosi, jam patinka pats moksleivio statusas, tačiau po metų kitų noras mokytis praranda motyvuojančią galią. Šiandien pastebima, kad mokykloje pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijai susiformuoti trukdo nepakankamas mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas, mokytojo vaidmuo (neadekvatus vertinimas, netinkamas veiklos organizavimas, nepakankamas mokymosi metodų taikymas, prastas mokytojų ir mokinių bendravimas ir pan).

Tyrimo objektas – pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacija ir jos ugdymo procesas mokykloje. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti ir nustatyti pradinių klasių pedagogų ir mokyklos vaidmenį skatinant mokinių motyvaciją mokykloje.

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip pedagogai organizuoja mokymosi procesą, kuris skatintų mokinių motyvaciją mokykloje. Siekiant įgyvendinti šį tikslą buvo sudaryta anketinė apklausa mokiniams ir pedagogams. Anketa sudaryta remiantis I. Mickutės (2008) anketa bei remiantis V. Rajecku, E. Jensen, L. Jovaiša ir kitais autoriais. Tyrime dalyvavo 80 Mažeikių Senamiesčio pagrindinės ir Žiburėlio pradinės mokyklų 3-4 klasės mokiniai bei 20 pradinio ugdymo pedagogų.

Teorinėje darbo dalyje pateikiama mokinių motyvacijos ir mokymosi motyvacijos sampratos, mokymosi motyvų įvairovė. Aprašomi pradinių klasių mokinių motyvacijos ugdymo veiksniai: šeimos, mokyklos ir pedagogo vaidmuo žadinant mokinių mokymosi motyvaciją. Taip pat mokymosi motyvacijos skatinimo būdai pamokoje.

Tyrimu nustatyta, kad pradinių klasių mokinių mokymąsi lemia pažinimo, ateities, prestižo bei bendravimo ir bendradarbiavimo mokymosi motyvai. Mokymosi motyvacijos skatinimui mokykloje įtakos turi mokytojo elgesys, mokymosi veikla, mokymosi aplinka, mokinių netinkamas elgesys, blogi įvertinimai. Pedagogų požiūris į mokymosi motyvacijos skatinimą gana stereotipiškas. Mokymosi procese pedagogai dažniausiai naudoja tradicinius mokymosi metodus. Pastebėta, kad pedagogai neišnaudoja kitų mokymosi motyvacijos žadinimo būdų: vengia daugiau vartoti pagyrimų, mažai į mokymosi procesą įtraukia netradicinius mokymosi metodus ir formas, bei retai į mokymosi motyvacijos stiprinimo procesą įtraukia tėvus.

SUMMARY

LEARNER'S STIMULATION OF LEARNING MOTIVATION IN PRIMARY-SCHOOL. Bachelor study.

The problem of diminished learning motivation exists in the whole world, where peculiarities of society, originality of education institutions and the family are playing deciding social role. The school is the most important institution, which stimulates the learning motivation of learner's. At the beginning of going to school the learner learns readily, but after several years the intention to learn loses its motivating power. It is being noted today that insufficient collaboration of school and family, role of the teacher (inadequate assessment, inappropriate organization of work, insufficient use of learning methods, mean communication between teachers and learners and so on) disturb to form the learning motivation of learner's in primary-school.

The object of the analysis is learning motivation of learners in primary school and its education process in school. The aim of the analysis is to find out and establish the role of schoolteachers in primary-school and school in stimulation of learner's motivation in school.

During the analysis it was being tried to find out, how schoolteachers organize the learning process, which should stimulate the motivation of learners in school. On purpose to realize this aim it was made inquiry in form of questionnaire for learners and schoolteachers. The questionnaire was made in accordance with the questionnaire of I. Mickute (2008) and with reference to V. Rajeck, E. Jensen, L. Jovaisa and other authors. 80 learners of 3-4 classes of primary school "Senamiescio" and primary school "Ziburelis" and 20 schoolteachers of elementary education in Mazeikiai took part in the analysis.

In theoretical part of the study it is being presented conceptions of learner's motivation and learning motivation, variety of learning causes. The education factors of primary school learner's motivation are being described: role of family, school and schoolteachers in stimulation of learner's motivation. Also the manners of stimulation of learning motivation during the lesson.

During this analysis it was established that learning causes of knowledge, future, status, communication and cooperation determine the learning of learner's in primary school. Behavior of schoolteacher, learning activity, learning environment, misbehavior of learning, bad assessments have an influence on stimulation of learning motivation in school. The schoolteacher's view of stimulation of learning motivation is quite stereotyped. During the learning process the schoolteachers often use traditional learning methods. It is noticed that schoolteachers don't use other stimulation methods of learning motivation: they avoid using more praises, involve few unconventional learning methods and forms in learning process and rarely involve parents in the consolidation process of learning motivation.

IVADAS

Temos aktualumas. Šiandien vis labiau pastebime besikeičiantį mokinių požiūrį į mokymąsi. Pradėjus lankyti mokyklą mokymasis tampa svarbiausia moksleivio veikla. Jie nori gerai atlikti savo pareigas, yra žingeidūs, nori daug ką sužinoti, jiems patinka pats moksleivio statusas. Tačiau po metų, kitų, kai patenkintas poreikis būti moksleiviu, jų noras mokytis praranda motyvuojančią galią, mokinys nebenori to daryti (Rupšienė, 2000, Reece, 2009).

Pasak S.B. Rimm (1998) sumažėjusios mokymosi motyvacijos problema egzistuoja visame pasaulyje, kur lemiamą socialinį vaidmenį atlieka ir visuomenės ypatumai, ir ugdymo institucijų savitumas ir šeima. Tačiau mokyklos kaip vienos iš socializacijos institucijų pareiga organizuoti mokymąsi taip, kad mokiniams būtų smagu ir įdomu mokytis. Juk mokykla yra ta vieta, kurioje mokiniai įgyja atramą gyvenimui. Joje įgyjama mokinių patirtis, patiriami pirmieji suklupimai. Tačiau šiandien pastebima, kad pradinių klasių mokinių norą mokytis slopina šaltas mokyklos mikroklimatas (prasti santykiai su mokytojais, mokinių smurtas, patyčios ir pan). Mokiniai patiria baimę, jaučiasi nesaugūs, o tai kelia neigiamas emocijas ir yra nenoro mokytis formavimo prielaida. Ne ką mažiau svarbus vaidmuo tenka ir mokytojui. Dažnai mokytojai vengia naudoti mokymosi metodus, pagyrimus padedančius aktyvinti mokinius pamokose. Netinkamas veiklos organizavimas, neadekvatūs įvertinimai, nulemia mokinių nenorą mokytis. Jei mokiniai nuolat patiria nesėkmes, tai sukelia ir nesėkmės motyvaciją. Jie nebepasitiki savimi, silpnėja noras mokytis (G. Butkienė, A.Kepalaitė, 1996). Nuo mokytojo turimų kompetencijų labai priklauso mokymosi sėkmė. Todėl organizuojant mokymosi procesą svarbu, kad mokymosi medžiaga ir metodai skatintų aktyvią mokinių veiklą: klausinėti, tyrinėti, bandyti, pritaikyti, analizuoti, spręsti problemas, kurti ir pan. Mokiniai turėtų mokytis įvairaus sudėtingumo kontekstuose, paliekant erdvės jiems pasirinkti tinkamą veiklą ir patirti mokymosi sėkmę (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos 2008 m Nr. ISAK- 243. 16.3).

Įvairius klausimus susijusius su mokymosi motyvacija nagrinėjo daugelis Lietuvos mokslininkų: L. Rupšienė (2000), A.Juška (1977), B. Bitinas (1981) G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996), L. Jovaiša (2007), V. Rajeckas(1997), V.Šernas (1995), L. Šiaučiukienė. O. Visockienė, P. Talijūnienė (2006) ir daugelis kitų. Mokymosi motyvacijos problema svarbi buvo ir užsienio mokslininkams: E. Jensen (2001) R. I. Arends (1998) N.L. Gage ir D.C. Berliner (1994) R. Berns (2009), I. Reece ir S. Walker (2009), E. П. Ильино(2000), И. П. Подласый(1999) , А. К. Маркова, Т. А.Матис ir Б. Орлов (1990) И. Чирков (2007) ir kt. Autoriai pabrėžia, kad mokymosi motyvacija yra viena iš svarbiausių mokymosi sėkmės komponentų, turinčių įtaką

sėkmingam mokinių mokymuisi. Dauguma autorių tyrinėdami pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą nustatė, kad mokymosi motyvai susiformuoti trukdo tokie išoriniai motyvai kaip: prestižas, prievartos, baimės ir pan. Šie motyvai neleidžia susiformuoti mokinių vidinei mokymosi motyvai bei mokytis dėl pačios veiklos. Išorinės jėgos verčia mokinius mokytis dėl pažadėto atlygio ar gresiančios bausmės, ar noro pirmuoti. Nemažai tyrėjų nustatė, kad žadinant pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą įtakos turi mokymosi aplinka, mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas, mokytojo vaidmuo (vertinimas, veikos organizavimas, metodų taikymas, bendravimas ir pan.). Dauguma tyrėjų taip pat pastebi, kad pradinį klasių mokinių mokymosi motyvai susiformuoti trukdo prastas šeimos mikroklimatas, tėvų auklėjimo stilius ir metodai. Tėvai norėdami, kad jų vaikai gerai mokytųsi, skatina juos dovanomis, bausmėmis, o tai tik formuoja vaiko išorinę mokymosi motyvą ir nenorą siekti toliau.

Tyrimo problema – kurie mokymosi motyvai ypatumai būdingi 3-4 klasėse? Kurie veiksniai padeda ir trukdo plėtotis mokinių mokymosi motyvai? Kaip mokytojai, mokyklos aplinka skatina pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą?

Tyrimo objektas – pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą ir jos ugdymo procesas mokykloje.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pradinį klasių mokymosi motyvus bei pedagogų ir mokyklos vaidmenį skatinant mokinių motyvą mokykloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis mokslinė psichologine ir pedagogine literatūra, išanalizuoti mokymosi motyvą ir mokymosi motyvą sampratą, mokymosi motyvą ypatumus ir formavimo galimybes pradinėse klasėse.
2. Nustatyti pradinį klasių mokinių mokymosi motyvus.
3. Atskleisti mokyklos įtaką pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą skatinimui.
4. Atskleisti pradinį klasių mokytojų įtaką mokymosi motyvą skatinimui.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros teorinė analizė, kuria siekta išsiaiškinti: kas yra motyvą, mokymosi motyvą, motyvo ir mokymosi motyvai bei kokie ugdymo veiksniai lemia pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą.
2. Anketinė apklausa (mokinių ir pedagogų), kuria siekta išsiaiškinti pradinį klasių mokinių mokymosi motyvą ypatumus bei pedagogų vaidmenį skatinant mokinius mokytis.
3. Tyrimo duomenų sisteminimas ir analizė.

4. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojantis programa Microsoft Office Excel 2007.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrime dalyvavo 3-4 pradinų klasių mokiniai bei pradinio ugdymo pedagogai. Iš viso buvo apklausta 80 pradinų klasių mokinių ir 20 pradinio ugdymo pedagogų. Tyrimo dalyviai pasirinkti remiantis atsitiktinės atrankos būdu. Tyrimas vykdytas Mažeikių Senamiesčio pagrindinėje ir Žiburėlio pradinėje mokyklose 2012 m. kovo mėnesį.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 2 priedai, 9 lentelės, 16 paveikslų.

1.PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS SKATINIMAS MOKYKLOJE TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Motyvo ir mokymosi motyvo samprata

Motyvas (*lot. movere*- judinti) – sąmoninga ar nesąmoninga veiksmo priežastis, kylanti dėl asmenybės ir objekto (situacijos), tenkinančio jos poreikius, interesus, vertybes, tikslus, sąveikos (Jovaiša, 2007, p.172).

Motyvai - apibūdinami kaip veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu (Psichologijos žodynas 1993, p. 177).

Panašiai apibrėžia motyvą L. Rupšienė (2000), ji teigia, jog motyvas yra elgsenos priežastis, stimulus, skatulys. G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) motyvu vadina tai, kas atspindi žmogaus psichikoje vaizdo ir minties pavidalą ir nukreipia jo elgesį taip, kad būtų patenkintas tam tikras poreikis. Taigi dauguma autorių motyvą apibūdina kaip poreikį. Anot L. Jovaišos (1981) yra tik vienas poreikis sukeliantis visus veiklos motyvus pavyzdžiui: savęs aktualizavimo, laimėjimų, teigiamų rezultatų laukimo poreikis. Anot E. П. Ильино (2000), santykį tarp poreikių ir motyvų galime susisteminti taip:

1. Poreikis duoda postūmį motyvo atsiradimui.
2. Poreikis perauga į motyvą atsiradus dalykui galinčiam jį patenkinti.
3. Poreikis – motyvo dalis.
4. Poreikis yra motyvas.

Šiandien populiariausia ir iki šiol daranti didžiausią įtaką pedagoginei praktikai yra A. Maslow poreikių teorija. Mokyklinei praktikai A. Maslow teorija reikšminga tuo, kad ji paaiškina, kad vaikai, kurie jaučiasi alkani, nemylimi, atstumti, patiriantys baimę, negalintys įgyvendinti savo prigimtinių poreikių, nesėkmingai mokosi. Taigi jei nebus patenkinti vaiko poreikiai, jis neturės motyvo mokytis. A. Maslow skirtingai nei kiti autoriai nagrinėja ne pavienius poreikius, o jų grupes. Pasak E. P. Zambacevičienės, V. Dapkevičienės (2007), A. Maslow išskiria tokias poreikių grupes:

- Fiziologiniai poreikiai (miego, maitinimosi, gėrimo, tinkamos temperatūros ir kt.)
- Saugumo poreikiai (jausti saugumą, pastovumą, matyti galimybę pavojui išvengti).
- Meilės ir priklausymo poreikiai (mylėti ir būti mylimam, priklausyti ir būti priimtam).

- Savojo orumo ir savosios vertės poreikiai (jausis vertingam, kitų pripažintam, gerbiamam).
- Savęs realizavimo poreikis (atskleisti savo gebėjimus, išvelgti ir įgyvendinti potencialias galimybes).

Pedagogai negali prašyti patenkinti intelektualinių poreikių kur nėra patenkinti fiziologiniai vaiko poreikiai. Jei vaikai į mokyklą ateina alkani, išsibėję, nesveiki, apatūs, sunku, o gal ir neįmanoma formuoti vaiko mokymosi motyvacijos. Panašiai teigia, N.L. Gage, D.C. Berliner (1994), jei mokyklos nepasirūpins vaikų maitinimu, medicinine priežiūra ir socialiniais reikalais, jos negalės vaikų gerai išmoksinti. Todėl svarbu patenkinti vaiko poreikius, nes iš poreikių išauga vaiko motyvai.

L. Rupšienė (2000), teigia, jog iš poreikių kyla interesai ir vertybės. Motyvas – interesas, kuris vaikui suteikia tikslą ir kryptį, padeda pažinti. Žmogus turi paskatą susipažinti su objektais, lengviau įsitraukti į veiklą ir ją atlikti, padeda nugalėti iškilusius sunkumus, prailgina žmogaus darbingumą (mažina nuovargį). Motyvas- vertybės. Vaikas, kuris galvoja, kad vertybės – geras išsilavinimas, deda daug pastangų, kad įgytų šį išsilavinimą, o tas, kuriam išsilavinimas nesvarbu, pastangų mokytis nededa.

Motyvas – emocijos. Jei žmogus nepatenkina savo esminių poreikių, jam kyla neigiami jausmai, kurie slopina vaiko aktyvumą, sukelia pasipriešinimą, nenorą veikti. Kyla neigiamos emocijos (baimė, nepasitikėjimas savimi, liūdesys, nusivylimas ir pan). Tai neigiamai veikia motyvaciją tolimesnei veiklai, nes neigiamos emocijos sukelia pasipriešinimo jausmą ir nenorą mokytis (Pikūnas, Palujanckienė, 2000, Rupšienė, 2000). Motyvas – tikslas, išankstinis vaizdinys padedantis stiprinti skatinamąją jėgą. Vaikas kartais siekia kelių tikslų, pvz: patenkinti smalsumą, palaikyti savęs teigiamą įvertinimą ir t.t. Tikslai yra vienas iš svarbiausių dalykų, veikiančių motyvaciją: „Protingai išskirti tikslai padeda sėkmingai motyvuoti savo ir kitų veiksmus“(Felser,2006, Rupšienė, 2000). Motyvas- nuostata. Jei vaikas susidaręs teigiamą nuostatą kokio nors objekto atžvilgiu, tai jis stengsis, o jei nuostata bus neigiama, tai jis nematys motyvo, dėl kurio jam reiktų stengtis. Taigi nuostata tampa motyvu (Rupšienė, 2000). Anot K. Tepperwein (1998), motyvas – atpildas. Vaikas gali susikurti pats sau paskatą, pavyzdžiui: „ Aš išmoksiu eilėraštį, nes mokytoja mane pagirs“ bei pan. Apibendrinant galime teigti, kad santykis tarp motyvų ir veiklos priklauso nuo to, kokie mokinio poreikiai, tikslai, interesai, emocijos, nuostatos, vertybės.

Nemažai autorių tirdami mokinių mokymąsi kėlė klausimą apie mokymosi motyvo reikšmę. Anot L. Rupšienės (2000), šiandien neįsivaizduojama, ką vadiname mokymosi motyvu, nes atsakymas akivaizdus: mokymosi motyvai – visa tai, kas skatina mokytis. Pasak G. Butkienės, A. Kepalaitės (1996), „motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tų tikslų priklauso,

kokie bus konkretūs mokymosi veiksmi“. Anot E. П. Ильино (2000), jaunesniame mokykliniame amžiuje atsiranda naujos socialinės nuostatos, nauji socialiniai motyvai, susiję su pareigos jausmu ir atsakomybe, su būtinybe gauti išsilavinimą. Socialiniai motyvai skirtingai pasireiškia tarp skirtingo pažangumo mokinių. Panašiai teigia M. Р. Гинзбург, kad socialiniai motyvai susiję su įvairiais socialiniais mokinių ir kitų žmonių tarpusavio bendravimo būdais pvz: noras įvykdyti savo pareigą, būtinybės mokytis supratimo atsakomybės jausmas, užimti tam tikrą poziciją santykiuose su aplinkiniais, gauti jų palaikymą. И. Ю Кулагина (1983) teigia, kad nepažangių mokinių motyvai – specifiniai. Esant stipriam motyvui gauti gerą pažymį ir pagyrimą, jų socialinių mokymosi motyvų ratas siauras. Todėl socialiniai motyvai dažnai lieka tik „žinomais“. Panašiai teigia A. Juška (1977), kad mokymosi motyvus mokiniai ne visada suvokia, jiems atrodo, kad jie mokosi, nes nori būti išsilavinę, o iš tikrųjų siekia gauti gerą įvertinimą, užimti garbingą vietą klasėje. Anot E. Ильин, (2000) realiai veikiantis motyvas – geras įvertinimas arba pagyrimas, vardan jų vaikas pasiruošęs tuoj pat sėsti mokytis ir kruopščiai atlikti visas užduotis. Pirmokų, praėjus ketvirtadaliui mokslo metų, klausė, kas jiems patinka ir nepatinka mokykloje. Būsimieji pirmūnai ir nepažangūs mokiniai pateikė skirtingus atsakymus. Pažangieji pabrėžė mokymo turinio ir taisyklių svarbą (patinka, kad užduoda pamokas, patinka pamokos ir t.t.). Nepažangieji išskyrė momentus, susijusius su laisvalaikiu (patinka prailginta grupė ten visi žaidžiam, patinka, kad mokykloje būna atostogos). Gerai besimokančius vaikus traukia įvairūs net ir patys sudėtingiausi dalykai, o atsiliekantys labiau domisi lengvesnėmis disciplinomis – dainavimu, fizine kultūra. Silpniau besimokantys orientuojasi į atskirų veiksmų vykdymą ir mokslo metų eigoje yra linkę į palengvintą mokymąsi, į mechaninį mokytojo elgesio kopijavimą (Ильин, 2000, p. 191).

Mokslininkai tirdami mokinių mokymąsi pateikė nemažai mokymosi motyvų klasifikacijų:

Remiantis E. П. Ильин (2000), mokiniams būdingi ne tik socialiniai motyvai, bet ir tokie motyvai kaip:

- Sėkmės pasiekimo motyvas. Pasireiškia aukšto pažangumo mokiniams, noras gerai įvykdyti užduotį. Tai dažnai susiję su gero įvertinimo gavimo motyvu. Silpniau besimokantiems pradinį klasių mokiniams sėkmės pasiekimo motyvas išreikštas blogiau, o kartais ir iš vis jo nėra.
- Prestižo motyvas. Susijęs su lenktyniavimu tarp gabių mokinių, būdinga gerai besimokantiems mokiniams, turintiems polinkį lyderiauti ir tiems, kurie turi padidintą savivertę.
- Nesėkmės vengimo motyvas. Būdinga visiems mokiniams, niekas nenori patirti nesėkmę, ypač gauti blogą įvertinimą.

Bitinas (1981) išskyrė tokias 3 mokymosi motyvų grupes:

- 1) Išsilavinimo motyvai. Jie siejami su moksleivio ateitimi, įsitvirtinimu visuomenėje, tėvų lūkesčiais.
- 2) Pažinimo interesai. Atrenkamasis požiūris į mokymo procese nagrinėjamus objektus, pažinimo aktyvumas.
- 3) Savirealizacijos motyvai. Jie išreiškiami pasitikėjimu savimi, savo galimybių vertinimu.

A. Juška (1977) teigimu, motyvų reikšmė mokymuisi nevienoda, todėl jis išskiria tokius mokymosi motyvus:

- *Ateities motyvas*– noras įsigyti tam tikrą profesiją, išaugti išsilavinusiu žmogumi.
- *Prestižo motyvas*–geru mokymusi siekiama užimti garbingą vietą klasės, mokyklos kolektyve, šeimoje tarp artimųjų.
- *Pažintiniai interesai kaip mokymosi motyvas* – mokomasi, kai įdomiai, patraukliai dėstoma, kai atskleidžiamas naujas, dar nepatirtas pasaulis, kai įgytos žinios pasirodo svarbios praktikoje, kai įveikus sunkią užduotį jaučiamas pasitenkinimas.
- *Pareigos motyvas*. Jūsi nusakomas asmenybės vietos gyvenime, visuomenėje suvokimu, pasirengimu vykdyti visuotinai priimtas moralines taisykles, pasiruošimui naudoti jėgas, reikalingas sunkumams įveikti.
- *Mėgstamo, gerbiamo žmogaus įtakos motyvas* – mokymąsi skatina noras būti panašiam į mylimą, gerbiamą žmogų.
- *Prievartos motyvas*– mokomasi siekiant išvengti galimų nemalonumų.

V. Rajecko (1966) teigimu, motyvai tiesiogiai susiję su mokomąja veikla, atskirų dalykų mokymuisi yra tokie:

- 1) Praktiniai (žinių svarbos gyvenime suvokimas, noras būti stipriam, patinka mokytojas, paklūsta tėvų reikalavimams)
- 2) Teoriniai (noras daugiau sužinoti, domina tai kas nauja).
- 3) Prestižo (pažymys, pagyrimų siekimas, lenktyniavimas).
- 4) Prievartos, baimės motyvai.
- 5) Pareigos jausmas (Rupšienė, 2000).

G. Rosenfeldas (1974), mokymosi motyvus klasifikavo pagal ryšį su veiklos tikslu:

- 1) Mokymasis dėl asmeninės naudos
- 2) Mokymasis dėl socialinio tapatinimo
- 3) Mokymasis siekiant sėkmės ir vengiant sėkmės
- 4) Mokymasis dėl spaudimo ir prievartos.
- 5) Mokymasis verčiant sąžinei.
- 6) Mokymasis dėl praktinių gyvenimo tikslų

7) Mokymasis dėl visuomenės reikalavimų (Ильин, 2000)

И. П. Подласый (1999), pagal lygmenis mokymosi motyvus skirsto į:

- Plačius socialinius (pareiga, atsakomybė, mokymosi socialinio reikšmingumo suvokimas)
- Siaurus socialinius motyvus, kitaip vadinamus „poziciniais“ (siekis užimti tam tikrą padėtį visuomenėje ateityje, būti pripažintam, gauti atitinkamą atlygį ir pan).
- Socialinio bendradarbiavimo motyvus (savo vaidmens bei pozicijos klasėje įtvirtinimas, orientacija į įvairius bendradarbiavimo su aplinkiniais būdus).
- Plačius pažintinius motyvus (domėjimasis aplinka, pasitenkinimas mokymosi veikla ir pan).
- Mokomuosius pažintinius motyvus (orientacija į žinių įgijimo būdus, konkrečių mokomųjų programų supratimas).
- Savišvietos motyvus (orientacija į papildomų žinių įgijimą).

Kalbant apie mokymosi motyvų klasifikaciją, dauguma autorių paminėjo baimės, prievartos motyvą. Pasak šių autorių, tai vienas iš motyvų kodėl vaikai mokosi. Todėl pedagogai, tėvai turėtų susirūpinti ir stengtis, kad vaikas mokytųsi dėl kitų motyvų, pvz: asmeninės naudos, pažinimo ir pan. Kaip matyti, moksleivio mokymąsi lemia įvairūs motyvai, tačiau galime pastebėti, kad nemažai šių motyvų yra išoriniai. G. Rosenfeldas, V. Rajeckas, E. П. Ильин labiau akcentuoja išorinius mokymosi motyvus, o B. Bitinas ir И. П. Подласый vidinius mokymosi motyvus. Išskiriami tokie išoriniai motyvai kaip mokymasis: dėl visuomenės reikalavimų, prestižo, dėl prievartos, baimės, pateisinant tėvų norus bei pan. Mokinys įpranta aktyviai mokytis tik tada, kai yra „spaudžiamas“ tėvų, mokytojų ir pan, o kai niekas nebespaudžia dingsta mokinio aktyvumas.

1.2. Motyvacijos ir mokymosi motyvacijos samprata

Pirmą kartą žodį „motyvacija“ panaudojo A. Šopenhaueris (1900- 1910). Šiais laikais motyvacija kaip psichinis reiškinyss traktuojamas įvairiai. Šiuo atveju – kaip faktorių, lemiančių elgesį, visuma, kitu atveju – kaip motyvų visuma, trečiu – kaip postūmis, iššaukiantis organizmo aktyvumą ir lemiantis jo kryptingumą (Ильин, 2000).

Motyvacija (lot. *motus* – proto veikimas, minties skrydis; pranc. *motif* – skatinamoji priežastis, veikimo pagrindas) – psichofiziologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu (Jovaiša, 2007, p. 172).

Motyvacija - tai kas sukelia ilgiau trunkančią veiklą ir ją palaiko, nukreipia į tikslą (Bieliauskienė, 1993 p.14).

Panašiai apibūrinama motyvacija *Psichologijos žodyne* (1993), G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) – tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantys žmogaus psichikoje. Pasak B. Г. Aceeb (1976) motyvacija – elgesio varomoji jėga, kuri užima svarbią vietą asmenybės struktūroje, persmelkianti svarbiausias tos struktūros dalis: asmenybės kryptingumą, charakterį, emocijas, gabumus, veiklą ir psichinius procesus. L. Jovaišos (1981) teigimu, motyvacija-motyvų kaitos procesas, reguliuojantis asmenybės veiklos ir santykių kryptį, intensyvumą bei patvarumą, esant sąveikai tarp motyvuoto individo ir aktualios situacijos. Motyvacija atsiskleidžia:

- *Veiksmais.* Jei prasidėjo veiksmas, aišku, buvo ir motyvas. Motyvacijos be veiklos nėra. Jei veikla tęsiasi, vadinasi, yra ir ją grindžianti motyvacija.
- *Veiksmu bei elgesio kryptimi.* Motyvacija ir nukreipia veiklą. Kryptis pasirenkama pagal tai, kas subjektui aktualu, prasminga, vertinga ar reikšminga, kas atitinka jo vidinę būtį.
- *Intensyvumu.* Juo stipriau motyvuoja, juo energingiau veikiama.
- *Patvarumu.* Esama stabilios, ilgiau trunkančios motyvacijos.

Kai kalbame apie mokinių motyvaciją, pirmiausiai mintyje turime jų mokymosi motyvaciją. Tai mokinių pastangos, dėmesys atliekant įvairias mokytojo skirtas užduotis. Anot L. Jovaišos (1993), mokymosi motyvacija – vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vykimasis. Kaip teigia G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996), mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Anot Е. П. Ильино (2000), 3-4 klasėje pasireiškia mokinių požiūris į atskirus mokomuosius dalykus, todėl bendras mokymosi motyvas tampa vis labiau diferencijuotas, atsiranda tiek teigiama, tiek neigiama mokymosi motyvacija, priklausomai nuo požiūrio į dalyką. А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов (1990) nuomone, pati patikimiausia mokymosi motyvacijos išreiškimo forma – individualus eksperimentas. Tokios situacijos arba sudaromos mokytojo specialiai arba mokytojas puikiai panaudoja situacijas realiame gyvenime. Individualus formuojantis eksperimentas turi vykti dialogo forma, mokytojui ir mokiniui bendraujant. Tokio dialogo variantas – apklausa. Tam yra užduodami klausimai mokiniams apie tai, koku būdu sprendė užduotį, kokie darbo etapai jam buvo sunkiausi.

Pasak N.L. Gage, D.C. Berliner (1994), mokymosi motyvacijos stiprumą galime išmatuoti tuo laiko kiekiu, kurį mokiniai gali ir nori skirti užduočiai atlikti. Taigi tas mokinis, kuris

neskirs laiko mokymuisi tai jo pažangumas bus žemesnis, nei to, kuris skirs. Anot L. Rupšienės (2000), mokymosi motyvacija kinta bręstant asmenybei bei keičiantis išorinėms aplinkybėms. Pradinių klasių moksleivių mokymosi motyvacijoje svarbiausias motyvas- moksleivio statuso įgijimas. Tai leidžia teigti, kad vaikas nori, jam reikia mokytis, nes jis yra mokinys. Tai suteikia vaikui atsakomybės, pareigingumo jausmą.

Pasak L. Jovaišos (2001) yra 3 mokymosi motyvacijos rūšys:

- 1) Reikminė mokymosi motyvacija- iš asmens poreikių kylanti mokymosi motyvacija. Mokymasis veiksmingai motyvuoja ne tik suteikti žinių, bet ir suteikti pasitenkinimą, išgyventi įdomumą, patirti kas nauja bei pan.
- 2) Emocinė mokymosi motyvacija – pagrindinis žmogaus ir veiklos bei elgesio kryptingumo veiksnys. Aukštesni jausmai stereotipiškai motyvuoja elgesį pagal išugdytą žmogaus būdą. Pareiga ir atsakomybė mokykloje labai svarbi mokymuisi.
- 3) Pažintinė mokymosi motyvacija- žinojimu, supratimu grindžiami vidiniai mokymosi veiksniai. Žinojimui, supratimui reikia informacijos.

Kaip teigia L. Rupšienė (2000), motyvacijoje skiriame vidinius ir išorinius veiksnius, kurie glaudžiai vienas kitą veikia. Pasak A. Adlerio (1997), vidinė motyvacija – noras veikti dėl pačios veiklos. И. Чирков (2007) teigimu, jei namo parėjęs vaikas su susižavėjimu sako, kad mokykloje buvo įdomi pamoka, jis nori paskaityti enciklopediją, kad rytoj galėtų aktyviai dalyvauti pamokoje, tai jis demonstruoja pavyzdį kaip reiškiasi vidinė motyvacija. Kaip teigia G. Felser (2006), vidinė motyvacija remiasi savaiminiais faktoriais. Kiekvienas žmogus kažką laiko svarbiu ir, norėdamas tą dalyką pasiekti, nukreipia į jį savo veiksmus. Anot A.Gučo (1990), žmogus vertindamas savo veiklą ieško sėkmės ir nesėkmės priežasčių. Vienas jų priskiria išorinėms sąlygoms (uždavinio sunkumui, atsitiktinumui, laimei), o kitas vidinėms (gebėjimams, stropumui, pastangoms). Vaikas pamato, kad norint įveikti vieną ar kitą uždavinį jam reikia įdėti nemažai vidinių pastangų.

G. Butkienė, A.Kepalaitė (1996) išskiria tokias vidinės motyvacijos dalis:

- ✓ *Smalsumas*. Vaikai ieško naujų patyrimų, mėgsta mokytis naujų dalykų. Paprasčiausia smalsumą sužaidinti užduodant klausimus, ypač netikėtus.
- ✓ *Mokymosi motyvai*. Siekiant, kad mokinys norėtų mokytis, būtų smalsus, turėtų stiprų poreikį svarbu, kad būtų patenkinti žemesni jo poreikiai, remiantis Maslow poreikių hierarchija.
- ✓ *Džiaugsmas*. Stipriausią vidinę mokymosi motyvaciją sukelia džiaugsmas, kuris vadinamas vidiniu pastiprinimu.

- ✓ *Savipilda.* Svarbu, kad vaikas pajustų, jog jis pats gali pasirinkti tikslą, dėtų pastangas jam įvykdyti ir kontroliuotų, kaip jam pavyko veiksmai ir koks gautas rezultatas.
- ✓ *Savigarba.* Vaikas nori, kad kiti jį priimtų, pripažintų. Savigarbos motyvas stiprina pasitikėjimą savimi, pajėgumą, įsitikinimą, kad kitiems esi reikalingas, naudingas.
- ✓ *Laimėjimai ir lūkesčiai.* Vaikas, kuriam sekasi ir kurio veikla sėkminga, supranta, kad tai priklauso nuo jo aktyvumo, įdėtų pastangų. Žinodamas ryšį tarp savo pastangų ir rezultatų, ateityje jis gali labiau pasistengti, kad pasiektų tikslą.
- ✓ *Kompetencija- pakankamumas.* Kuo dažniau mokinys mato savo įgūdžių ar kitų mokymosi rezultatų gerą kokybę, tuo labiau stiprėja jo noras ir toliau tai gerai daryti. Vaikai, kurie jaučiasi kitokie, menkesni mokytojų, tėvų akyse, nejaučia galimybės pakilti. Jei net savo sėkmę gali suprasti kaip trūkumą.
- ✓ *Konfliktuojantys motyvai.* Mokiniai pasijunta blogiausiai, kai mokytojas per daug patarinėja, arba visiškai nesirūpina, ką ir kaip jie daro. Tokio vidinio konflikto požymis- nepasitenkinimas.

Dauguma autorių teigia, kad labai svarbi vaiko vidinė mokymosi motyvacija, svarbu ją skatinti. Tačiau dažnai vaikai mokosi, nes juos mokytis verčia išorinės jėgos. Anot A. Adlerio (1997), išorinė motyvacija skatina vaikus mokytis dėl pažadėto atlygio arba vengiant gresiančios bausmės. A. K. Mapkova (1983) teigimu iš pradžių mokinius domina išorinė buvimo mokykloje pusė (sėdėjimas suole, kuprinės nešiojimas), po to pasireiškia susidomėjimas pirmaisiais mokymosi rezultatais ir tik po to mokymosi procesu, turiniu, o dar vėliau- susidomėjimas žinių įgijimo būdais.

A. K. Mapkova (1983) teigia, kad motyvacija turi eilę negatyvių charakteristikų, trukdančių mokymuisi. Jaunesnio mokyklinio amžiaus mokinių interesai:

1. Nepakankamai veiksmingi nes patys savaime ilgai nepalaiko mokyklines veiklos.
2. Nepatvarūs, greitai patenkinami ir be mokytojo palaikymo gali užgesti ir nebeatsinaujinti (mokymo medžiaga, užduotys greitai atsibosta).
3. Mažai įsisąmoninanti, pasireiškia mokinių nemokėjimu įvardyti, kas ir kodėl patinka atitinkamame dalyke.
4. Silpnai apibendrinti, t.y. apjungia vieną ar keletą mokymo dalykų, bet apjungtų pagal jų išorinius požymius.
5. Orientuoti į mokymo rezultatą, o ne į mokymosi veiklos būdus.

Visos šitos ypatybės sąlygoja paviršutinišką požiūrį į mokymą.

J. Prakapienė (2006), išskiria šiuos išorinius stimulus, kurie veikia mokinių mokymąsi:

- Noras būti paskatintam materialiniais stimulais.

- Noras būti paskatintam nematerialiniais stimulais.
- Prievartos motyvas.

Dauguma tyrinėtojų teigia, kad išorinė motyvacija slopina vidinę mokymosi motyvaciją. Visi šie trys išvardinti išoriniai stimulai, turi neigiamos įtakos vidinei motyvacijai susiformuoti. Mokinys neturės vidinės motyvacijos, jei jis bus skatinamas gerai mokytis todėl, kad gaus pinigų. Taip pat vidinė motyvacija nesiformuos, jei vaikas mokysis tik dėl to, kad išvengtų bausmių. Jis nejaus pasitenkinimo, džiaugsmo, nebus žingeidus. Todėl ypač didelę įtaką mokinių motyvacijai turi mokyklos ir namų aplinka. Svarbu, kad būtų skatinamas mokinių smalsumas, būtų atsižvelgiama į jų tikslus ir pan.

1.3. Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijos ugdymo veiksniai

Pasak A. Gučo (1990), motyvai atsiranda ir vystosi priklausomai nuo tėvų siekimų, aspiracijos lygio, paskatinimo, aplinkos įtakos vaikui gyvenant ir veikiant. Galime teigti, kad tėvai, mokykla, pedagogas ir visa vaiką supanti aplinka, turi įtakos vaiko mokymosi motyvacijos formavimuisi. Labai svarbu kaip vaikas bus ugdomas šeimoje, kokie šeimos auklėjimo būdai, kaip šeima skatins vaiką mokytis ir pan. Ne ką mažiau svarbus mokyklos ir pedagogo vaidmuo, skatinant mokinių mokymosi motyvaciją. Kokia aplinka supa vaiką, kokie mokymo metodai bus parenkami, koks mokytojo ir mokinių tarpusavio bendravimas - visa tai svarbu skatinant vaiko norą mokytis.

1.3.1. Šeimos įtaka mokinių mokymosi motyvacijai

Šeima – pirmoji vaiko socialinė institucija, kurioje formuojasi vaiko asmenybė, pasaulėžiūra, elgesio normos, vertybės. Šeimoje vaikas susiformuoja požiūrį į mokyklą ir mokymąsi. L. Rupšienės (2000) teigimu, šeimoje pradeda formotis vaiko mokymosi motyvacija, nuostatos mokymosi atžvilgiu, emociniai santykiai su mokymusi. S. B. Rimm (1998), visi tėvai nori, kad jų vaikai sėkmingai mokytųsi mokykloje, daug pasiektų gyvenime, kad būtų patenkinti savimi. Tačiau šiandien šeimoje pastebima nemažai problemų, kurios turi įtakos vaikų mokymuisi. Galima išskirti tokius šeimoje glūdinčius veiksnius, kurie daro įtaką mokinių mokymosi motyvacijai:

Tėvų auklėjimo stilius ir metodai. R. Berns (2009), išskiria auklėjimo stilius, kurie gali įtakoti vaikų mokymąsi: autoritetingas (demokratiškas), autoritatiškas (centre tėvai), nuolaidus (centre vaikas), nedalyvaujantis (nereiklus, atsainus, keliantis nedaug reikalavimų ir taisyklių). Anot R. Berns (2009), tyrimų duomenys rodo, kad autoritarinių tėvų vaikai dažnai nepasitiki

savimi, yra nelaimingi priešiški, mokydamiesi nepasiekia gerų rezultatų. Autoritetingų tėvų vaikai savimi pasitiki, save kontroliuoja, yra draugiški, moka bendrauti su kitais, gerai mokosi. Pasak V. Titarenkos (1980), perdėtas tėvų rūpinimasis vaiku užkerta kelią bet kokiai vaiko iniciatyvai, išradingumui, savarankiškumui. Šeimos numylėtinis įpranta dykinėti ir nieko neveikti, susidūręs gyvenime su menkiausiais sunkumais sugniūžta. Dauguma vaikų mokosi todėl, kad bijo būti nubausti. Bijo, kad tėvai šauks arba muš juos. Pasak R. Žukauskienės (2007), mušdami vaiką įdiegiame jam baimės ir menkavertiškumo jausmą. Mažai tikėtina, kad tokiems vaikams pavyks būti atsakingiems, pareigingiems, išmintingiems. E. Jensen (2001), išskiria netinkamą tėvų elgesį, kuris skatina išorinę motyvaciją tai – atlygis. Dažnai tėvai skatina vaikus gerai mokytis, nes už gerą mokymąsi jiems duos pinigų, nupirks norimą žaislą, nusiveš į kelionę bei pan. Anot В.И. Чирков (2007), mokinys pradėjo sąžiningiau atlikti namų darbus po to, kai tėvai jam pažadėjo nupirkti dviratį. Anot R. Berns (2009), netinkamos auklėjimo priemonės – tai nesirūpinimas auklėjimu ir blogas elgesys, nejautrumas, abejingumas, atsiribojimas pastumia vaikus į nesimokymą. Jiems blogiau sekasi mokslai.

Tėvų išsilavinimas. Anot V. Titarenkos (1980), R. Berns (2009), tėvai vaikams daro įtaką ir savo profesine veikla žadina jų smalsumą. Nuo tėvų išsilavinimo labai priklauso ar vaikai noriai dalyvaus mokymo procese. Tėvai, turintys aukštą išsilavinimą, sugeba geriau kontroliuoti mokymosi procesą, valdyti vaikų norus, troškimus, juos nukreipti pageidaujama linkme, visapusiškiau panaudoti vaikų smalsumą, pažinimą. R. J.Wlodkowski teigia, jei vaikai matys tėvus nuolat besidominčius, besimokančius, pvz: skaitant knygas, einant į biblioteką ir pan., tai pagerins vaiko aktyvumą mokykloje.

Šeimos mikroklimatas. Didelį poveikį vaikų mokymuisi daro tėvų ir kitų šeimos narių tarpusavio santykiai. Šiandien vis daugiau kalbama apie smurtą šeimoje, kuris daro didžiulę įtaką vaiko vystymuisi. Pasak L. Makavičienės (2008), smurtas sutrikdo fizinę sveikatą, intelekto brandą, psichiką, socialinių įgūdžių ir gebėjimų ugdymą ir ugdymąsi. Dažniausiai blogus santykius mes priskiriame asocialioms šeimoms. Vaikai iš asocialių šeimų dažnai ateina į mokyklą nepavalgę, neišsimiegoję, dėl tėvų girtuokliavimo, barnių, muštynių, kitaip tariant nepatenkinę fiziologinių, saugumo poreikių.

Kaip žinome mokymąsis niekada nebus efektyvus, jei bus nepatenkintas vienas iš poreikių. Dažnai vaikai ateina į mokyklą neturėdami reikiamų mokymo priemonių. Visa tai turi įtakos mokymuisi ir mokymosi motyvacijai formuotis. Mokinys negalės efektyviai dirbti pamokoje, nes neturės reikiamų priemonių.

1.3.2. Mokyklos įtaka mokinių mokymosi motyvacijai

Mokykla – antroji socialinė institucija, kuri daug prisideda prie mokinių asmenybės formavimo. Mokykloje vaikas praleidžia gražiuosius gyvenimo metus, randa pirmuosius draugus, joje formuojasi jo charakteris, realizuojamas savasis „aš“. Tačiau mokykla - svarbiausia institucija, žadinanti mokinių mokymosi motyvaciją. Jai įtakos turi: mokymosi aplinka, mokyklos mikroklimatas, mokyklos bendradarbiavimas su šeima, tradicinės mokyklos trūkumai (Žukauskienė, 2007., Grevienė 2007., Jensen, 2001 ir kt).

Mokymosi aplinka. Daug laiko praleidžiant klasėje aplinka mokiniams padaro didžiulę įtaką. Pasak, D. Grevienės (2007), mokymosi aplinka iš pirmo žvilgsnio neproduktyvių bruožų visuma, kuriama mokyklos gyvenimo procese. Svarbu yra aptarti aplinką, kurioje mokiniai mokosi. Mokymosi motyvacijai susiformuoti įtakos turi tokia mokymosi aplinka: higieninės sąlygos, patogus aplinkos išdėstymas.

Higieninės sąlygos. Klasėje turi būti laikomasi higienos reikalavimų. Jų paisymas padės vaikams mokytis, o nepaisymas sukels nuovargį, trukdys sukonzentruoti dėmesį ir neskatins noro mokytis. Todėl labai svarbu, kad būtų vėdinamos patalpos pertraukos metu, būtų valomos grindys, suolai, klasėje būtų reikiama temperatūra, patogios sėdimos vietos, geras apšvietimas, sienų spalvos. E. Jensen (2001) teigimu, klasės sienos gali padėti mokytis, nes spalvos sukelia neigiamą sąmoningą ar nesąmoningą mokinių reakciją. Todėl atsižvelgiant į tai, mokykla turėtų kreipti dėmesį į žydras, šviesiai žalias, gelsvas ir vandens spalvas, kurios sukuria ramią, jaukią aplinką. Pasak E. Jensen (2001), dauguma mokinių geriausiai jaučiasi prie 20-22 ° temperatūros, geriausia naudoti natūralųjį apšvietimą, svarbiausia, kad būtų gerai apšviestas klasės priekis. Tačiau dažnai klasėse būna per šalta, nepatogios sėdimos vietos, apšvietimas ir pan., kas trukdo mokiniams mokytis ir siekti aukštumų. Ugdant pradinukus, reiktų neužmiršti jų fizinio aktyvumo: leisti pasimankštinti, sugalvoti žaidimų, užduočių, kurias atlikdami galėtų daugiau judėti.

Patogus aplinkos išdėstymas. Pasak D. Kiulkienės (2007), darbo aplinka, kuria norima paskatinti aktyvų mokinių dalyvavimą įvairiose ugdymo veiklose, turi būti lanksti- tiek kalbant apie susodinimą, tiek apie mokinių sugrupavimą, pamokos modeliavimą ir kt. Kaip teigia, D. Grevienė (2007), labai svarbus yra ir aplinkos apipavidalinimas. Didelį vaikų domėjimąsi tuo, kas nauja, galima inspiruoti keičiant standus, sėdimųjų vietų išdėstymą, priemones, veiklos pobūdį, erdves. Anot D. Kiulkienės (2007) svarbu, kad mokinių darbeliai, nuotraukos puoštų klasės standus. Taip tėvai pamatytų vaikų darbelius, galėtų vaikus pagirti, didžiuotis jais. Svarbu ne tik spalvų parinkimas, bet ir vizualinių priemonių poveikis mokymuisi. Pasak D. Grevienės (2007), kad daiktai mokiniams keltų teigiamas emocijas reikia juos padėti žemiau akių lygio, o jei norime, kad mokiniai įsimintų informaciją, reikia ją padėti aukščiau.

B.G. Wilson (1995) nuomone, mokymosi aplinką sudaro mokinyš ir vieta arba erdvė, kurioje jis mokosi, padedamas įvairių mokymo priemonių, metodų ir būdų, naudodamasis įvairias informacijos šaltiniais, atsirinkdamas ir interpretuodamas informaciją. Mokslinės literatūros analizė rodo, kad galima išskirti tokius mokymosi aplinkos elementus: informacijos šaltiniai (mokytojas, bendramoksliai, bibliotekininkai, spausdinti ir elektroniniai šaltiniai, internetas), fizinės arba virtualios erdvės, mokymosi gebėjimai ir patirtis. Norint, kad mokymasis vyktų, reikia tobulinti edukacinę aplinką. Ši aplinka turi būti orientuota į mokinį, jam turi būti sudaromos galimybės pasirinkti ir siekti savo mokymosi tikslų. Toks požiūris skatina apmąstyti ir priimti atsakomybę už savo mokymąsi, pačiam kontroliuoti mokymosi procesą. Svarbu kurti aplinką, kuri skatintų mokinį mokymosi veiklai. Mokiniai lengviau įsisavina žinias, kai turi pakankamai mokymosi medžiagos, jiems suteikiami mokymosi įrankiai (e-paštas, kompiuterinės programos), jie yra palaikomi ir jiems tinkamai vadovaujama (Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006). Pasak E. Jensen (2001), tinkama mokymosi aplinka gali: skatinti teigiamą mokinio požiūrį į dalyką, stimuliuoti mąstymą, smalsumą, padėti pasitikėti savo jėgomis, stiprinti atsakomybės jausmą, teigiamą požiūrį į mokyklą, padeda klasei tapti šaunia vieta. Aplinka turi skatinti veikti, liesti, žavėtis, kurti, atrasti, siekti, domėtis. Tinkama aplinka padeda mokiniams teigiamai žvelgti į mokomuosius dalykus, skatina jų išradingumą, ugdo dėmesingumą, smalsumą. Aplinka – svarbi mokinių patyrimui, saviugdai, daro įtaką mokinių rezultatams, pvz: vaikai nori veikti kartu su bendraklasiais, pasakoja, kad jų klasė šauni ir pan. Taip atsiranda draugiškumas, motyvacija, nuo kurios priklauso mokymasis. Patrauklioje aplinkoje mokiniai ir mokytojai jaučiasi darbingesni. Anot D.Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės (1996), mokykla, kurioje mažai tvarkos, elementarios švaros, apleistas interjeras, suolai ant kurių sėdant, šmėsteli mintis, ar nenugriūsi, ir parodo, kad šioje mokykloje padėtis prasta. Noras mokytis tokioje mokykloje mažėja. Todėl klasė turi būti maloni vieta, kurioje mokiniai norėtų mokytis.

Mokyklos mikroklimatas. Įvertindama mokyklų mikroklimatą, V. Targamadzė (1999), pažymi, jog moksleivių santykis su mokykla gana kompliktuotas: neretai jie neadekvačiai supranta mokyklos tikslus, bendruomenės narių vaidmenis, ir tai gali tapti jų mokymosi problemos prielaida (Rupšienė, 2000, p. 92). Pasak D.Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės (1996), mokykloje vyksta intensyvus bendravimas: mokinių su mokiniais, mokinių su mokytojais, mokytojų ir administracijos. Tie santykiai lemia mokymosi sėkmę. Jei bendravimas bus individualus, kiekvienas dirbs tik sau, tai mokiniai jausis vieniši, niekam nereikalingi.

Pasak R. Berns (2009), nuo klasės dydžio priklauso mokinių mokymasis, kuo didesnė klasė - tuo mažesnės kiekvieno vaiko galimybės atsiskleisti, mažiau galimybių asmeniniams kontaktams su mokytoju. Mažose klasėse aktyviau vyksta darbas, mokiniai daugiau sąveikauja

tarpusavyje, geriau supranta vieni kitus todėl bendra veikla būna veiksmingesnė. Maža klasė - mažiau kaip 20 vaikų, normali - 20-25, didelė - 25. Todėl labai svarbu kaip bus sudaryta klasė.

Mokykla nėra ta vieta, kurioje vaikai gali jaustis visiškai saugūs, nes šiandieninėje mokykloje pastebima vis daugiau smurto atvejų. Anot A. Juodraščio (1998) iš tirtų 935 pradinių klasių moksleivių tik 6% su niekuo nesipyksta, o 20% vaikų teigia, kad nuolat pykstasi su dviem, trim ir daugiau bendraklasių. Dėl nuolatinių barnių, vaikams gali atsirasti mokyklos fobija, jie gali pradėti bijoti eiti į mokyklą, nes bus skriaudžiami, iš jų bus tyčiojimąsi ir pan. (Rupšienė, 2000). L. Jovaišos (1996) teigimu, mokykloje išugdomos baimės ir nerimo emocijos. Kai kurie vaikai eidami į mokyklą jaučia nuolatinį nerimą, nes bijo mokytojų, klasiokų, o tai ilgainiui gali išstumti mokymosi motyvus. Anot L. Rupšienės (2000), „šaltas“ mikroklimatas, lydimas tiek fizinio, tiek psichologinio nesaugumo, abejingumo, lankstumo ir savitarpio supratimo stokos kelia moksleivių neigiamas emocijas ir yra nenoro mokytis formavimo prielaida. Todėl labai svarbu šiltas mokyklos mikroklimatas: moksleivių tarpusavio santykiai, saugumas, psichologinis palaikymas, geri visuomenės narių tarpusavio, santykiai visa tai palankiai veikia moksleivių mokymosi motyvaciją.

Mokyklos bendradarbiavimas su šeima. Kaip minėjome anksčiau, svarbu yra mokyklos ir šeimos poveikis vaiko mokymuisi. Anot R. Berns (2009), jei šeima dalyvauja mokyklos gyvenime, vaikai turi iš to naudos: jie susiformuoja teigiamas nuostatas apie mokymąsi, geriau lanko mokyklą, jie gauna geresnius įvertinimus ir pan. Tokie vaikai labiau pasitiki savimi, mokykla ir mokytojais. Nors daug kalbama apie mokyklos ir šeimos bendradarbiavimą, tėvų įtraukimo į mokyklos gyvenimą problemas, realiai tėvų vaidmuo mokyklos gyvenime labai menkas. Tėvai dažnai vertina mokyklą ir tai kas joje vyksta, savo vaiko akimis. M. Astrauskaitės (2008) teigimu, bendradarbiavimas teikia naudos ne tik vaikui. Mokytojai, turėdami galimybę pažvelgti į šeimos kontekstą, gali aiškiau suvokti mokinio poreikius, lanksčiau pritaikyti mokymo technikas. Tėvams išitraukimas svarbus, kadangi jie gali daugiau sužinoti apie vaiko pasiekimus, elgesį, veiklą ir atsižvelgdami į silpnąsias vietas, namuose jam padėti. Galiausiai, tėvų dalyvavimas veikia mokytojų požiūrį. Pedagogas palankiau žiūri į vaiką, kai mato, jog tėvams rūpi teigiami rezultatai. Vaikams, kurių tėvai bendrauja ir bendradarbiauja, mokytojai yra linkę labiau padėti, skirti daugiau dėmesio. Mokykla ir šeima, veikdamos kartu, gali padėti vaikui siekti sėkmės. Remdamasis įvairiais tyrimais JAV psichologas R. Epšteinas daro išvadą: „Įrodymai aiškūs: tėvų padaršinimas, namiškių dėmesys bei dalyvavimas mokyklos gyvenime veikia vaiko pasiekimus, požiūrį ir siekius. Kai tėvai paremia ir padaršina vaikus, jiems geriau sekasi mokslai“ (Astrauskaitė, 2008).

Pasak R. Adamonienės, S. Daukilo, B. Kriščiūno (2003), mokykla su tėvais bendrauti gali tokiomis formomis: individualūs pokalbiai, paskaitos, supažindinimas su pedagogine literatūra,

kino filmų žiūrėjimas ir aptarimas, keitimasis šeimos auklėjimo patirtimi, pedagoginės bibliotekėlės tėvams įsteigimas mokykloje, aktualių televizijos laidų aptarimas ir pan. Mokykla, bendradarbiaudama su tėvais, jiems gali suteikti įvairaus pobūdžio pagalbą: padėti patarimais ir materialiai. Darbas su tėvais gali būti organizuojamas susirašinėjant, susisiekiant ir bendraujant telefonu, kviečiant juos į mokyklos šventes, lankantis šeimose. Mokyklos ir tėvų aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas lemia vaiko geresnius mokymosi rezultatus.

1.3.3. Mokytojo vaidmuo skatinant mokinių mokymosi motyvaciją

Mokinių mokymosi motyvacija labai priklauso nuo mokytojo. Mokytojas tiesiogiai bendrauja, bendradarbiauja su mokiniiais, organizuoja jų mokymąsi ir visą mokyklinį gyvenimą. Jei mokytojas laisvai bendrauja su mokiniiais, jais domisi, pasitiki, atsižvelgia į ugdytinių emocinę, fizinę ir psichologinę būseną, klasėje kuriami geri, šilti santykiai, stiprėja mokinių mokymosi motyvacija. Mokytojo išradingumas, darbo rezultato numatymas, veiklos organizavimas, mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas – visa tai padeda vaikams labiau įsigilinti į mokslo problemas, formuoja jų pažintinius interesus ir užtikrina teigiamą motyvaciją. Taip pat daug kas priklauso nuo mokytojo kūrybingumo, organizuotumo, nuoširdumo, aktyvumo. Kalbant apie mokinių mokymosi motyvacijos skatinimą, daug kas priklauso nuo: mokytojo vertinimo, veiklos organizavimo, mokytojos ir mokinių tarpusavio santykių (Rupšienė, 2000; Lepeškienė, 2004.; Rajecko, 2004 ir kt.).

Mokytojo vertinimas. Kaip mokiniai mokysis ir norės mokytis priklauso nuo pedagogo vertinimo. Vertinimas vyksta nuolat- kiekvieną dieną, kiekvieną pamoką, stebint kaip bendrauja ir bendradarbiauja, kokių pastangų mokiniams reikia atliekant užduotis, tikslams pasiekti. Jei mokytojas dažnai vaiką vertina blogai, tai vaiko savęs vertinimas bus žemas. Jis manys apie save, kad nieko nesugeba, nemoka, noras mokytis bus slopinamas. Kaip teigia I. Arends (1998), mokiniai anksčiau gaudavę gerus įvertinimus yra susiformavę teigiamą požiūrį į save ir toliau sieks bei dirbs, kad gautų gerus įvertinimus. O mokiniai, kurie gaudavo prastus įvertinimus ima save suvokti, kaip nevykėlius, o dar vienas blogas įvertinimas tai tik patvirtina. O.Tijūnėlienės tyrimo duomenimis pradinukai gavę gerus įvertinimus, jaučiasi laimingi (32%), linksmi (10%), labai džiaugiasi (16%), patenkinti apskritai. Gaudavę blogus įvertinimus labai nuliūsta(52%), tik 3% abejingi neigiamam įvertinimui (Rupšienė, 2000). Anot G. Butkienės, A. Kepalaitės (1996), tyrimai rodo, kad dažnos nesėkmės sukelia nesėkmės motyvaciją, susijusią su nuolatine nesėkmės baime. Tai labai susilpnina mokinio norą mokytis, nes jis nebepasitiki savo jėgomis, nebetiki, kad jam gali pasisekti, silpnėja mokymosi motyvacija. Kaip teigia S.Dapkienė (2006), sėkmė niekada neapvainikuos žmogaus, nepasitikinčio savo jėgomis. Pasak P.Senge (2008),

įvertinimas skatina besimokančius kažką keisti, atsižvelgiant į gautus rezultatus. Todėl labai svarbu, kad vaikams būtų paaiškinta kodėl toks, o ne kitoks pažymys, kad jis suprastų savo klaidas ir norėtų jas toliau taisyti ir stengtis gerinti rezultatus. V. Zeliankienės (2011) teigimu, mokinių motyvacija gali būti stiprinama pagyrimais, todėl mokytojas gali pateikti tam tikrą elgesio modelį (pavyzdį) ir pagirti už tokį vaikų poelgį. Teigiamas pastiprinimas „ puiku!“, „ šaunuolis!“, „ labai gerai“, „ gerai“ ir pan. dažnai taikomas pamokose kaip grįžtamasis ryšys už teisingai atliktas užduotis. Pasak V. Rajecko (1997), pagyrimas skatina besimokančiuosius intensyviai dirbti, nes kelia nuotaiką, gyvina ir spartina veiklą. Anot E. П. Ильино (2000), motyvo stiprumui turi poveikį pagyrimas arba papeikimas, lenktyniavimas su kitais, užgauta savimeilė, objekto patrauklumas. V. Zeliankienės (2011) teigimu, svarbu, kad pagyrimas būtų veiksmingas ir informatyvus – mokiniai turėtų žinoti, už ką konkrečiai jie yra pagirti ir ką reišia užduotį atlikti „ puikiai“ arba „ šauniai“. Panašiai teigia E. П. Ильино (2000), tiek pagyrimas tiek papeikimas bus neprotingai panaudoti, jei nebus atsižvelgta į mokinio psichologines savybes pvz: vaikai, kurie yra intravertai didesnę efektyvumą turi pagyrimas, o ekstravertams – papeikimas.

Veiklos organizavimas. Kaip teigia L. Rupšienė (2000), tradicinėje pedagogikoje pastebima autoritarizmo tradicijos – valdžia mokytojų rankose, o moksleivis - tik paklusnus vykdytojas. Dažnai pastebima, kad mokykla nesusitvarko su savo pagrindine socializacijos funkcija. Dėl to įvyksta mokyklos ir vaikų susvetimėjimas. Toks susvetimėjimas tampa moksleivio asmenybės desocializacijos veiksmu, nes moksleiviui gali būti visiškai nepriimtinos mokyklos vertybės. Pasak F. Bohnsack (1984) nenorui mokytis turi įtakos tokie tradicinės mokyklos trūkumai:

- Frontalinis, nukreiptas į mokytoją, mokymo metodas lemia receptyvumą panaikina moksleivių socialinius santykius.
- Mokymo turinys neatitinka vaikų gyvenimo interesų ir problemų, jis susideda iš žinių trupinių, labai nutolusių nuo moksleivio asmenybės.
- Sėkmės sąvoka apriboja gerais pažymiais ir žinių kiekiu.
- Žema socialinių santykių kokybė, konkurencija viršija solidarumą ir kooperaciją.
- Mokyklos darbo organizavimas ir jos dydis, joje taikomi ugdymo būdai veikia demotyvuoja (Rupšienė, 2000).

Panašius trūkumus nurodo ir kiti mokslininkai. V. Rajeckas (1997) teigia, kad mokymo turinys atgraso besimokantįjį, ir mokins nenori lankyti mokyklos. Mokymosi programos turėtų būti tokios, kad įvertintų skirtingą moksleivių patirtį, pasirengimą, socialinius bei kognityvinius pagrindus (Rupšienė, 2000).

Užduočių parinkimas. Nuo pedagogo parinktų uždavinių, pamokos efektyvumo, priklauso mokinių mokymosi sėkmė. Pasak J. Prakapienės (2006), V. Rajecko (1997), jei uždaviniai bus per sunkūs mokiniams, tai mokymosi motyvacijai susiformuoti tikrai nepavyks. Pateikiamos užduotys turi būti kūrybiškos, spalvingos, įdomios, o svarbiausia nebūti per sunkios, atitikti mokinių lygį. Šių dalykų išryškinimas, akcentavimas padeda mokiniams lengviau įsisąmoninti mokomąją medžiagą. Anot Е. П. Ильино (2000) tarp užduoties suformulavimo ir vykdymo neturi praeiti daug laiko. Jaunesnio mokyklinio amžiaus mokiniams tikslinga kelti ne tolimus ir didžiulius tikslus, o artimiausius ir nedidelius. Buvo nustatyta, kad tais atvejais, kai mokinys nenori atlikti kokios nors užduoties, suskirsčius ją į kelias atskiras užduotis su konkrečiais tikslais, skatina mokinį ne tik pradėti darbą, bet ir jį užbaigti. М. Р. Гинзбург teigimu, pradinių klasių mokiniai labiau domisi tomis užduotimis, kuriose gali pasireikšti jų iniciatyvumas ir savarankiškumas. Kai mokinys sprendžia užduotį tai dažnai dėl noro gauti gerą įvertinimą, parodyti draugams savo sugebėjimą, pasiekti mokytojo pagyrimo. Kaip teigia I. Reece, S. Walker (2009), kad mokymąsi lemia vidiniai mokinio siekiai, pvz: jis tikisi. Svarbu tai, kad mokiniai nepasiduotų nesėkmėms (uždavinio sunkumui, nepasisekimui), o tikėtusi, kad jam pavyks, jis sugebės įveikti visas užduotis. Tačiau jei mokinys savo nesėkmę priskiria išorinėms sąlygoms (uždavinio sunkumui, bei pan.), vis labiau nepasitiki savo sugebėjimais, vidinėmis psichinėmis jėgomis. Jo mokymosi motyvacija silpna, jis praranda ir pasitikėjimą savo jėgomis.

Santykiai su mokiniais. Šiuolaikinės informacinės arba žinių visuomenės sąlygomis žmogaus paruošimas gyvenimui yra svarbiausias uždavinys ir labai sudėtingas procesas. D.Gailienė, L. Bulotaitė, N. Sturlienė (1996) teigia, kad mokinius reikia paruošti gyventi naujomis sąlygomis, kai labai svarbi tampa bendra veikla, sugebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. Bendravimo kultūra gali sukurti turtingą bei prasmingą mokymosi aplinką mokytojams ir mokiniams. Todėl mokytojo ir mokinių bendravimas turi ypatingą reikšmę mokinių mokymuisi. Didžiausia sėkmė – jei kiekvienas vaikas mokykloje jaučiasi kaip namuose (o gal ir geriau nei namuose), yra suprastas, laukiamas ir reikalingas. Kaip teigia V.J. Černius, mokiniai iš savo mokytojų pageidauja:

- Nusišypsokite, kai mane pamatote.
- Kreipkitės į mane vardu.
- Klausykite, manęs kai aš kalbu
- Pasakykite man, kad manęs pasigedote, kai aš nebuvo mokykloje.
- Pažinkite mane. Pastebėkite mano gabumus, interesus.
- Duokite man galimybę kasdien ką nors pasiekti. Pastebėkite mano mažus laimėjimus.
- Pastebėkite, kai aš padarau ką nors gerai. Pasakykite man tai.

- Jei jums nepatinka, ką aš darau, padėkite man suprasti, kad jūs mane vis tiek mėgstate kaip asmenį.
- Parodykite man, kad aš turiu ateityje daug galimybių ir kad galiu siekti savo tikslų.
- Padrąsinkite mane (D.Gailienė, L. Bulotaitė, N. Sturlienė 1996,p. 26).

Toks mokytojo elgesys leis mokiniui pasijusti reikalingu. Bus patenkinti vaiko saugumo, meilės, pagarbos poreikiai. Šiltas pedagogo bendravimas su mokiniu skatins mokymosi motyvaciją. Pasak V. Rajecko (2004), jei mokytojas turi demagoginių (siekiančių naudoti, populiarumo melagingais pažadais, meilėkavimu) bruožų, jo elgesyje ir veikloje būna dvigubos moralės elementų - viena kalba, kita daro, vieniems mokiniams (vadovaudamasis simpatija ar antipatija) taiko vienokius, kitiems kitokius reikalavimus, kelia mokiniams tokius bendro pobūdžio reikalavimus, kurių pats nevykdo. Tai turi įtakos mokinių pasiekimams, dažnai mokiniai jaučiasi nesuprasti, nebepasitiki mokytoju, ignoruoja jį ir pan.

V. Lepeškienė (2004), išskyrė svarbiausias mokytojo savybės, kurios turi įtakos mokinių mokymosi motyvacijai :

Mokytojo tikrumas ir nuoširdumas. Padeda užmegzti tiesioginį asmeninį ryšį su mokiniais, yra savimi. Mokytojas būdamas nuoširdus, skatina mokinių autentišką saviraišką.

Mokytojo pasitikėjimas mokiniais, pagarba ir gebėjimas juos priimti. Tai svarbi nuostata, užtikrinanti ne tik gerus tarpusavio santykius, bet ir skatinanti prasmingą išmokimą. Kai besimokančiojo poreikiai negerbiami, varžoma jo raida tobulėjimas ir mokymasis. Nepasitikėdami vaiko galiomis suaugusieji siekia apsaugoti jį nuo bet kokių frustracijų ir neleidžia patirti. Vaikui nesudaroma sąlygų pačiam patirti, o tai neigiamai veikia jo savivertę, gebėjimą imtis atsakomybės.

Empatija. Empatiškas mokytojas gali prisiderinti prie mokinių asmeninių poreikių, emocinių būsenų ir taip sudaryti geresnes sąlygas prasmingam, reikšmingam išmokimui. J. Sandveno (1979), mokytojo empatiškumas lemia mokinių požiūrį į jį kaip į žmogų, ir kaip profesionalą, be to, tai susiję ir su mokinių akademiniais pasiekimais.

Mokytojo lūkesčiai, kaip įsisąmoninimo elementas, veikia mokinius. Mokinių iš kurių daugiau tikimasi, mokymosi rezultatai geresni negu tų, kurių potencialios galimybės vertinamos blogai. Mokytojų lūkesčiai ko jie tikisi iš mokinių formuojasi veikiami įvairių faktorių: kitų mokytojų atsiliepimų apie mokinius, vyresnių brolių, seserų , kuriuos jie mokė pasiekimų, pačių mokytojų asmenybės ypatumų. E. Czykwin nurodo įvairius mokytojų elgesio būdus, kuriais nesąmoningai perduodami mokiniams lūkesčiai:“ geri“ mokiniai sodinami arčiau mokytojo, dažniau klausinėjami, jiems duodama sudėtingesnių užduočių, dažniau teigiamai atsiliepiama apie jų atsakymus, „ blogiems“ skiriama mažiau laiko, trumpiau laukiama jų atsakymų, jų kalbėjimas dažniau kritikuojamas bei pertraukiamas, jie rečiau palaikomi.

Mokytojo asmenybė. Mokinių mokymuisi daro įtaką mokytojo asmenybė. Anot E. Jensen (2001), mokytojo tikslas - pasirodyti kuo geriausiai, nes mokiniai labiau mokosi iš mokytojo kaip asmens nei iš gerai suplanuotos pamokos. Daug kas priklauso nuo mokytojo laikysenos. D. Grevienė (2007) teigia, kad kaip mokytojas stovi, juda, nuolat teikia informacijos apie mokytojo nuotaiką, pasitikėjimą savimi ir energingumą. O mokiniai gerai jaučia ir pastebi mokytojo trūkumus, tai leidžia jiems atlaidžiau žiūrėti į mokymąsi. Ne tik mokytojo laikysena turi įtakos mokinių mokymuisi, bet ir apranga. Anot John Malloy, mokytojo apranga daro įtaką mokinių elgesiui, drausmei, darbo įpročiams. Patariama vengti braškančių, skambančių ar kitokiais garsais trikdančių aprangos detalių, kurios trukdytų mokiniams susikaupti, sutelkti dėmesį į mokymąsi. Visi dalykai, darantys įtaką mokytojo įvaizdžiui, kaip antai kvapas, švara ir kt. arba padeda kurti mokytojo santykius su mokiniais, arba juos sugadina (Grevienė, 2007).

Pasak R. Berns (2009), pastebėta, kad nuo mokytojo kalbos stiliaus priklauso ir mokinių kalba. Jei mokytojo žodynas turtingas ir jei jis skatina vaikus bendrauti tarpusavyje - stiprėja mokinių kalbiniai įgūdžiai. Anot D. Grevienės (2007), svarbu ne tik ką mokytojas sako, bet ir kaip sako. Svarbų vaidmenį vaidina veido išraiška ir kūno kalba. Mokytojui reiktų veido išraiška ir kūno kalba parodyti, kad esi laimingas matydamas visus klasėje. Anot R. Berns (2009), mokytojai, kurie naudoja įvairias skatinamąsias priemones (pagyrimą, šypsena, prisilietimą) gali pastūmėti vaikus išmokyti tam tikrų dalykų. Kaip teigia D. Grevienė (2007), svarbu yra ir akių kontaktas, gestai, balso savybės: tonas, garsumas, tembras, tempas, ritmas. Jei mokytojo kalba neaiški, neįdomi, jei vyrauja tik monologai, vaikams sunkiai sekasi sukaupti dėmesį ir liaujasi domėjęsi dalyku. Pedagogas turi stengtis aiškiai, įdomiai, suprantamai išaiškinti mokymosi medžiagą, kad vaikas viską suprastų ir tik tada bus galima laukti geresnių rezultatų.

Anot I. Reece S. Walker (2009), mokinių motyvacija stiprėja, jei mokydamiesi jie patenkina savo svarbiausius poreikius: sėkmės, pripažinimo, vadovavimo. Taigi atsižvelgiant į tai galime teigti, jei vaiko santykiai su klasės draugais, mokytoju bus draugiški, jam bus sudaroma galimybė patirti sėkmę, pvz: bus pagiriamas, jei klasėje jis užims kokias pareigas, tai tokių mokinių mokymosi motyvacija bus gana stipri.

1.4. Mokymosi motyvacijos skatinimo būdai pamokoje

Šiandien mokytojui keliama ypatingi reikalavimai. Jam reikia savo ugdytinius parengti sėkmingam, produktyviam gyvenimui, išmokyti mokytis. Anot V. Šerno (1995), J. Prakapienės (2006), formuoti mokinių aktyvumą ir norą mokytis padeda įvairių pamokų pedagoginio proceso formų, priemonių ir būdų įvairovė, praktinis perteikiamos medžiagos kryptingumas, reikšmingumas jų gyvenimui, ugdytinių iniciatyvos, savarankiškumo nuolatinis skatinimas,

padedant jiems greičiau patirti sėkmę. Galime išskirti tokius mokymosi motyvacijos stiprinimo būdus:

Tinkamas pamokos organizavimas. A. Juškos (1977) nuomone, teigiamą mokinių požiūrį į mokymąsi, jų vidinį veržimąsi įgyti naujų žinių, mokėjimų, įgūdžių, siekiama išugdyti įdomiu dėstymu. Pasak V. Rajecko (1985), pamokos efektyvumą gali padidinti tinkamas mokomosios medžiagos parinkimas. Rengdamasis pamokai mokytojas turi nustatyti pagrindinius dalykus, kuriuos reikės išryškinti. Anot R. I Arends (1998), mokytojas turi planuoti veiklą. Planavimas padeda moksleiviams ir mokytojams suprasti mokymosi užduotis, kurias jie turi atlikti, tikslus. Priemonės, padedančios mokytojui planuoti, yra mokymo tikslai. Mokytojui svarbu išsikelti kiekvienos pamokos tikslą, nes jie padeda mokiniams orientuotis ką mokysis ir ką reikės žinoti. Kaip teigia J. Prakapienė (2006), pamokos įžanga turi sudominti mokinius, uždegti juos, įkvėpti darbui. Kad pamoka būtų įdomi, būtų skatinamas noras mokytis, tema gali būti pateikta neįprastai (įminus mįslę, išsprendus galvosūkį, rebusą, perskaičius įdomią istoriją, padainavus dainą ir pan.). Anot G. Ščiukina, mokinius aktyvinti padeda įvairios situacijos pamokų metu, kai mokiniai turi ginti savo nuomonę:

- Ginti savo nuomonę, ją pagrįsti argumentais, įrodymais, pritaikyti įgytas žinias.
- Duoti klausimus mokytojui, draugams, išsiaiškinti nesuprastą, gilintis į pažinimo procesą
- Recenzuoti draugų atsakymus, reiškinius, koreguoti, duoti patarimų
- Dalintis su kitais žiniomis
- Padėti draugams įveikti sunkumus, paaiškinti jiems tai, ko jie nesuprato
- Atlikti papildomas užduotis, reikalaujančias susipažinti su įvairia literatūra, šaltiniais
- Skatinti mokinius savarankiškai rasti kelis atsakymus į pateiktus klausimus
- Leisti laisvai pasirinkti užduotis pirmiausia tiriamojo, kūrybinio pobūdžio
- Sudaryti sąlygas savikontrolei, savų pažintinių ir praktinių veiksmų analizei
- Įvairinti veiklą, įtraukti į pažinimo procesą darbo, žaidimų, meninės, visuomeninės ir kt veiklos elementų
- Kurti mokinių suinteresuotumą veikti kolektyviškai (Šernas 1995, p. 53).

Aktyvių mokymosi metodų taikymas pamokose. Reikia organizuoti veiklą, kad mokiniams būtų įdomu ir nenusibostų mokytis, siekiant padėti atsiskleisti kiekvieno mokinio individualumui, jo kūrybinėms galioms, kad jis patirtų pažinimo džiaugsmą. Todėl labai svarbu, kad pamokoje pedagogas naudotų aktyvius mokymosi metodus, kurie skatintų mokinių aktyvumą, savarankiškumą, dėmesingumą, sumanumą ir t.t. Aktyviai mokantis atmintyje išlaikoma ilgiau ir daugiau, nei pasyviai. Remiantis L. Šiaučiukėniene, O. Visockiene, P.

Talijūniene (2006), norėčiau paminėti šiuolaikinius aktyvaus mokymosi metodus, kurie, mano manymu, turi didelės įtakos skatinant mokinių mokymosi motyvą pamokose: minčių lietus, minčių ežys, ledlaužis, inscenizavimas, autoriaus kėdė, interviu, nebaigti sakiniai ir pan. Anot G. Urbonienės, O. Cholodnikovaitės (2005), mokymosi motyvą, kūrybiškumą ir aktyvumą gerina tokie metodai (būdai): dramos, dėlionės, kelionių, diktoriaus, teismo, veiksmingų klausimų, diskusijos, žaidimo „Taip ir Ne“, laisvo rašymo, knygelių rašymo, projektų metodas ir pan.

Pasak V. Rajecko (1997), svarbu, kad mokytojas žodį sustiprintų vaizdu arba vaizdas būtų sustiprintas žodžiu, nes taip ilgiau įsimenama. Svarbu atsižvelgti į mokinių amžiaus ypatybes, nes žemesnėse klasėse mokiniai nesugeba ilgai klausytis mokytojo aiškinimo, jų mąstymas reikalauja kuo daugiau vaizdumo. Aktyvūs mokymosi metodai įtraukia vaikus į įdomią, smagią, aktyvią veiklą. Mokiniam sudaroma galimybė išreikšti save, pažinti kitus, įvertinti savo ir kitų gebėjimus. Tačiau daug kas priklauso nuo pedagogo, jei jis bent vieną iš metodų panaudos pamokoje, tai pamoka tikrai bus įdomi, aktyvi. Šie metodai padeda formuoti mokinių pažintinius interesus ir užtikrina teigiamą motyvą. Todėl labai svarbu, kad pedagogas savo pamokose naudotų šiuos mokymosi metodus, kurie užtikrina sėkmingą mokinių mokymąsi.

Pasak M. Teresevičienės. G. Gedvilienės (2000), L. Šiaučiukėnienės, N. Stankevičienės (2002), gerų mokymosi rezultatų mokiniai pasiekia, kai mokytojai naudoja bendradarbiavimo metodą. Mokymasis tampa daug intensyvesnis, naudojama įvairesnė informacija, ugdomi socialiniai sugebėjimai, formuojasi teigiamesnė nuostata į mokomąjį dalyką. Mokymasis bendradarbiaujant skatina motyvą atlikti bendrą užduotį, pagerėja mokinių tarpusavio santykiai. Mokymasis bendradarbiaujant reikalauja lygiateisio bendravimo ir tarp pačių mokinių, ir tarp mokytojo bei mokinių. Jei kalbėtume apie mokinių psichologinę savijautą mokykloje, D. Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės žodžiais (1996), jeigu mokymasis vyks rungtyniavimo principu, kai bus nustatoma laimėtojai ir pralaimėtojai, tai mokiniams kils nerimas sumažės mokymosi produktyvumas, menkesnių gabumų vaikams gali kilti bet koks noras mokytis. Kuo anksčiau bendradarbiavimo gebėjimai bus diegiami, tuo sklandžiau vyks mokymasis. Anot M. Teresevičienės. G. Gedvilienės (2000), prie bendradarbiavimo metodų galime priskirti: grupinį tyrimą, mokymąsi komandose, komandiniai- žaisdami varžybos, spontaniška diskusija ir pan. L. Šiaučiukėnienė, O. Visockienė, P. Talijūniene (2006), išskiria tokius mokymąsi bendradarbiaujant metodus: abipusis mokymas, diskusija, apskirtas stalas, suk ratą ir pan. Mokymosi bendradarbiaujant būdas naudingas ir gabiems, pažangiems mokiniams ir mažiau gabiems. Kai turi kitą ką nors paaiškinti, išmoksti dar geriau.

Nepamokinė veikla. R. Berns (2009) teigimu, mokinių požiūris į mokymąsi iš esmės formuojasi mokymosi metu, mokymo procese. Šio požiūrio formavimuisi didžiulę reikšmę turi

klasės auklėtojo organizuojami renginiai. Pasak S. Dapkienės (2006), stengiantis mokymąsi padaryti įdomesnį, kūrybiškesnį, aktyvesnį, pedagogai gali naudoti tokias mokymo organizavimo formas: aptarimai parodos, muziejų lankymas, dienas, ekskursijas, išvykas, keliones, konkursus kūrybinius žaidimus popietes, spartakiadas ir varžybas, šventes, vakarus ir vakarones, viktorinas, puotas, diskotekas, gegužines, karnavalus, savaites. Visos šios organizavimo formos padės vaikams atsiskleisti, leis išreikti savo emocijas, jausmus, sumanumą, išradingumą, kūrybiškumą. Tačiau ir vėl gi viskas priklauso nuo pedagogo kūrybiškumo, noro veikti, nuo turimų kompetencijų.

Vidinės motyvacijos stiprinimas. Norint pagerinti mokinių mokymosi motyvaciją, pirmiausia, mokytojas turi padėti mokiniui išsiaiškinti, kokie yra jo veiklos motyvai ir juos skatinti įvairios veiklos metu (Tepperwein, 1998, p. 49).

E. Jensen (2001), pateikia būdus vidinei mokinių motyvacijai stiprinti:

- Padėkite jiems išmokti kontroliuoti savo aplinką.
- Skatinkite aktyvumą ir kantrybę.
- Padėkite atsikratyti menkavertiškumo jausmo.
- Suteikite mokiniams galimybę rinktis pagal savo tikslus.
- Formuokite teigiamą mokinio savimonę ir teigiamus įsitikinimus.
- Nevenkite iššūkių, problemų ir naujoviškumo.
- Sudarykite didelę sėkmės tikimybę.
- Sudarykite sąlygas patirti džiaugsmą ką nors pasiekus.
- Kurkite situacijas, kuriose išmokimas būtų šalutinis produktas.
- Debatais, muzika, vaidyba suteikite mokymuisi ryškesnį emocinį atsapalvį.

Visi šie būdai padės mokiniams tapti kūrybiškesniais, aktyvesniais, bus skatinamas pasitikėjimas savimi, noras mokytis.

2. PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJOS SKATINIMO MOKYKLOJE TYRIMAS IR REZULTATŲ ANALIZĖ

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti kaip pedagogai organizuoja mokymosi procesą, kuris skatintų mokinių motyvaciją mokykloje.

Metodika. Tiriant pradinių klasių mokinių mokymosi motyvaciją ir motyvus buvo sudaryta anketa mokiniams ir pedagogams. Ji sudaryta remiantis I. Mickevičiūtės (2008) anketa bei V. Rajecku, E. Jensen, D. Gailiene, L. Rupšiene, L. Jovaiša, V. Titarenka ir kitais autoriais.

Pedagogų anketą sudarė 8 klausimai: 2 demografiniams duomenims išsiaiškinti, 6 uždaro tipo (žr. 1 priedas). Anketa mokiniams (žr. 2 priedas) buvo 19 klausimų: 2 demografiniams duomenims išsiaiškinti, 15 uždaro tipo, 2 atviro tipo klausimai. Kai kurių klausimų, atsakymų suma gali būti didesnė už 100%, nes pradinukai galėjo paminėti kelis atsakymus, atitinkančius jų nuomonę apie mokymąsi. Duomenų analizei atlikti pasitelkta kiekybinė duomenų analizė. Jos metu skaičiuoti mokinių atsakymų procentai, mokytojų atsakymo dažniai. Statistinė analizė atlikta naudojantis programa Microsoft Office Excel 2007.

Tyrimo organizavimas ir imtis. Tyrimas vykdytas 2012 metų kovo mėnesį. Buvo apklausti Mažeikių Senamiesčio pagrindinės ir Žiburėlio pradinės mokyklų, pradinių klasių mokiniai bei pedagogai. Iš viso buvo apklausta 80 pradinių klasių mokinių bei 20 pradinio ugdymo pedagogų. Respondentams buvo pateikta užpildyti anketą bei vesta žodinė anketos pildymo instrukcija.

Mokinių demografinės charakteristikos pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė

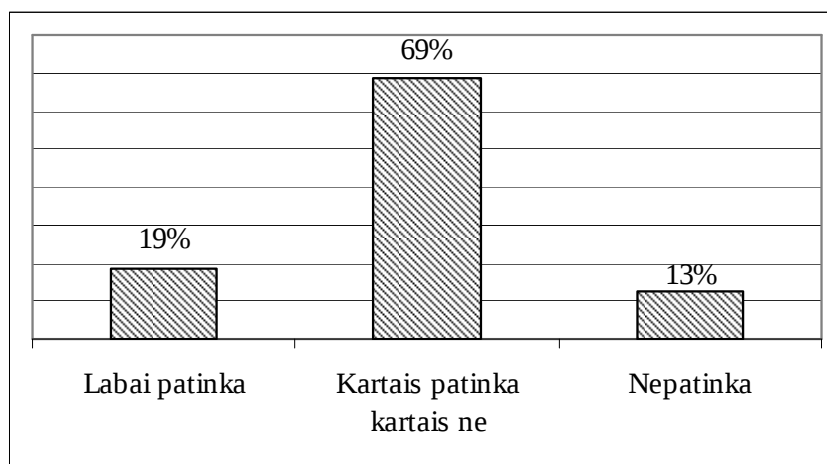
Mokinių pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas (N=80)

Respondentų demografiniai duomenys		Mokiniai	
		Skaičius	%
Lytis	Mergaitė	35	43,75
	Berniukas	45	56,25
Klasė	Trečia	30	37,5
	Ketvirta	50	62,5
Mokinių požiūris į savo mokymosi rezultatus	Labai gerai	15	18,75
	Gerai	29	36,25
	Vidutiniškai	32	40
	Blogai	4	5

Tyrimo duomenys parodė, kad apklausta šiek tiek daugiau berniukų nei mergaičių. Remiantis demografiniais duomenimis matyti, kad jie atitinka su Lietuvos statistikos departamento duomenis, kurie teigia, kad berniukų gimsta daugiau nei mergaičių todėl pradinėse klasėse berniukų mokosi daugiau nei mergaičių. Taip pat remiantis Lietuvos statistikos departamentu, kurio duomenys teigia, kad vaikų gimstamumas mažėja, tyrimui reikėjo imti 5 klases, kad būtų pakankama imtis. Buvo paimtos dvi trečios klasės ir trys ketvirtos klasės todėl klasės mokinių skaičius ir skiriasi.

Demografinių duomenų analizė parodė, kad mokinių požiūrį į mokymosi rezultatus yra teigiamas. Tai atspindi mokinių mokymosi rezultatai, nes apie du penktadalius mokinių teigia, kad jie mokosi gerai arba vidutiniškai. Mažiau pradinėse klasių mokinių teigė, kad jie mokosi blogai.

Siekiant išsiaiškinti mokinių požiūrį į mokymosi procesą buvo pateiktas klausimas: „Ar tau patinka mokytis?“ (1 pav.)

1 pav. **Mokinių požiūris į mokymąsi** (N=80)

Nustatyta, kad mokinių nuostatos mokymosi atžvilgiu kinta, nes daugiau nei trims penktadaliams mokinių mokytis kartais patinka, kartais ne. Maža dalis respondentų žavisi mokymosi procesu, nes tik 13% mokinių paminėjo, kad mokytis jiems labai nepatinka. Mažiausiai pradinėse klasių mokinių teigė, kad mokymasis jiems nekelia didelio susidomėjimo, nekelia teigiamų emocijų (kas 7 vaikas). Tokį gana nemenką skaičių mokinių, kuriems nepatinka mokytis, galima paaikškinti L. Rupšienės (2000) tyrimo išvadomis, kur pripažįstama, kad 3-4 klasėse patenkintas vaiko poreikis būti moksleiviu ir pats moksleivio statusas praranda emocinį patrauklumą.

Siekiant išsiaiškinti mokytojų demografinius duomenis, jie turėjo atsakyti į 2 klausimus. Mokytojų demografinės charakteristikos pateiktos 2 lentelėje.

Respondentų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas (N=20)

Respondentų demografiniai duomenys		Skaičius
Mokytojų darbo stažas	5-10m	3
	15 ir daugiau	17
Mokytojų kvalifikacinė kategorija	Vyr. mokytoja	10
	Metodininkė	10

Tyrimo duomenys parodė, kad mokyklose dirba vyresnio amžiaus mokytojos, turinčios nemažą darbo patirtį, nes beveik visos jos atsakė, kad dirba 15 ir daugiau metų. Tik maža dalis pradinių klasių mokytojų turi mažesnę darbo patirtį, t.y. dirba 5-10 metų. Gauti duomenys parodė, kad mokyklose dirba apylygis skaičius pradinių klasių mokytojų įgiję vyr. mokytojo ar metodininko kvalifikacines kategorijas.

2.2. Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacija ir jų nuomonė apie motyvacijos skatinimą mokykloje

2.2.1. Mokinių mokymosi motyvacijos ypatumai

Lietuvos pradinio ugdymo bendrojoje programoje vienas iš uždavinių – padėti vaikams išsiugdyti reikalingus gebėjimus, kaupti žinias ir patirtį, atrasti ir kelti idėjas, numatyti ir įgyvendinti sumanymus. Norint perteikti vaikui reikalingas žinias, skatinti jų norą pažinti, atrasti, ugdytis visapusiškai, būtina išsiaiškinti ugdytinių lūkesčius, patirtį, poreikius. Šiuo tyrimu mes siekiame išsiaiškinti kokie pradinių klasių mokinių mokymosi motyvai bei kaip skatinama mokinių mokymosi motyvacija.

Norint išsiaiškinti mokinių mokymosi motyvus, buvo pateiktas klausimas: „Mokausi nes..“. Motyvų pasiskirstymas pateikta 3 lentelėje. Respondentai galėjo pasirinkti keletą atsakymų. Gauti tyrimo duomenys sugrupuoti šiek tiek pakeitus A. Juškos (1977) mokymosi motyvų klasifikaciją.

Mokinių mokymosi motyvų pasiskirstymas (N=80)

Motyvų grupės	Motyvai	%
Pažinimo motyvai	Noriu daugiau sužinoti	78,75
	Mokytis yra įdomu ir smagu	37,5
	Galimybė lankyti papildomus užsiėmimus	1,25

3 lentelės tęsinys

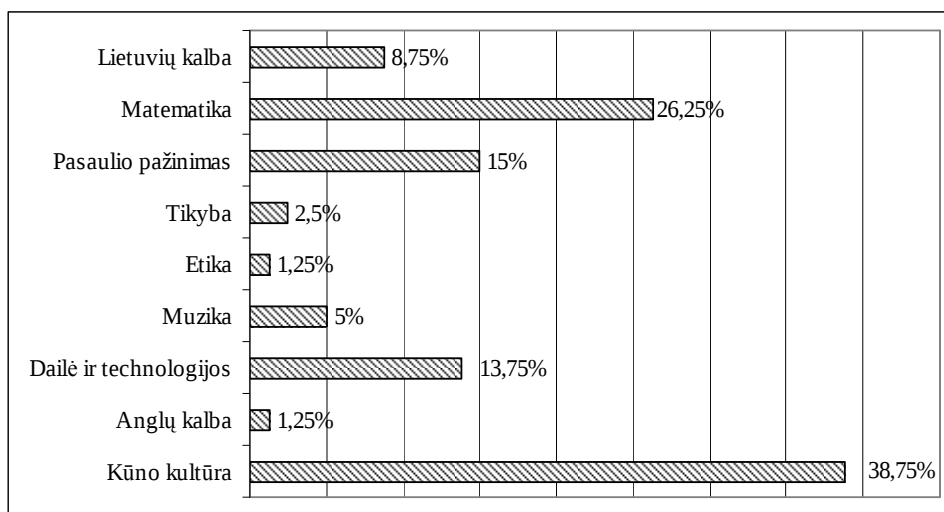
Ateities motyvai	Noriu būti išsilavinęs	75
	Kad susirasčiau darbą	1,25
Bendravimo ir bendradarbiavimo	Patinka dirbti kartu su klasės draugais	57,5
Prestižo	Klasėje noriu būti pirmas	46,25
	Noriu, kad mokytoja mane pagirtų	52,5
	Noriu, kad tėvai mane pagirtų	62,5
Materialinės naudos motyvai	Tėvai nuperka ko aš noriu	16,25
	Tėvai duoda pinigų	15
Prievartos motyvai	Tėvai liepia	10
	Bijau būti tėvų nubaustas	21,25

Tyrimų rezultatai parodė, kad didžiausia mokinių mokymosi priežastis sietina su žinių įgijimu, nes daugiau nei trys ketvirtadaliai mokinių teigia, kad mokosi todėl, nes nori daugiau sužinoti, tapti išsilavinusiu žmogumi. Išsilavinimo motyvų susiformavimas priklauso ir nuo tėvų išsilavinimo, nes anot V. Titarenkos (1980), tėvai turintys aukštąjį išsilavinimą, visapusiškiau panaudoja vaikų troškimus, pažinimą, smalsumą.

Tirti mokiniai itin dažnai akcentavo, jog mokosi, nes nori sulaukti iš tėvų pagyrimo. Neretai mokiniai teigė ir tai, kad jiems patinka dirbti kartu su bendraklasiais ar paprasčiausiai siekia pirmauti klasėje, nori sulaukti mokytojo pagyrimų, nes apie pusė jų nurodė šias savo mokymosi priežastis. Mažiau respondentus skatina mokytis pats mokymosi procesas, nes tik apie trečdalis tiriamųjų nurodė, kad jie mokosi todėl, kad mokytis yra jiems įdomu ir smagu. Kai kurie tiriamieji nurodė, tokių rasta penktadalis, kad jie mokosi todėl, kad bijo tėvų bausmių. Maža dalis mokinių teigė, kad mokosi, nes tėvai tenkina jų norus, liepia jiems mokytis. Anot R. Berns (2009), netinkamos tėvų auklėjimo priemonės pastumia vaikus į nesimokymą. Labai retai mokinius mokytis verčia noras susirasti darbą ir galimybė lankyti būrelius.

Išanalizavus tyrimo duomenis matyti, kad labiausiai pradinių klasių mokinių mokymąsi lemia pažintiniai, ateities, prestižo bei noro bendradarbiauti mokymosi motyvai. Kas įdomiausia, kad pradinių klasių mokinių mokymasis paremtas ir ateities motyvu, nes anot L. Rupšienės (2000), pradinių klasių mokiniams ateities motyvai dar aiškiai nesuvokiami, jie net nustemba sužinoję, jog norint būti gydytoju reikia gauti išsilavinimą. Mažiau, pradinių klasių mokinių tarpe dominuoja materialinės naudos ir prievartos motyvai, tačiau palyginus tai nemaži skaičiai. A. Kepalaitės (1996), teigimu motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tų tikslų priklauso kokie bus mokymosi veiksmas. Įvairūs mokymosi motyvai sąlygoja mokinių mokymosi efektyvumą ir norą mokytis.

Е. П. Ильино (2000) teigimu, jau trečiaisiais mokymosi metais mokiniai pradeda domėtis atskirais mokomaisiais dalykais. Siekiant išsiaiškinti, kuris mokomasis dalykas patinka mokiniams ir kodėl, pateikėme klausimą „Mano mėgstamiausia pamoka, nes..“. Respondentų pasirinkimus matote 2 paveiksle.

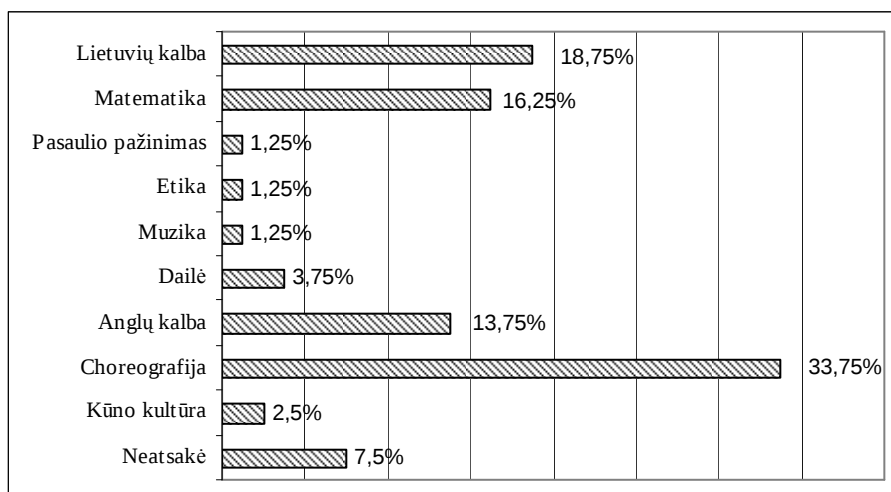

2 pav. **Mokiniams patinkantis mokomasis dalykas (N=80)**

Išanalizavus tyrimo duomenis pastebima, kad mėgstamiausias respondentų mokomasis dalykas siejamas su fiziniu aktyvumu, nes beveik du penktadaliai mokinių teigė, kad jiems patinka kūno kultūra. Neretai mokiniai teigė, kad jiems patinkantis mokomasis dalykas - matematika, taip nurodė beveik trečdalis mokinių. Pastebėta, kad mažesnei daliai mokinių patinka pasaulio pažinimas bei dailė ir technologijos, nes mažiau nei penktadalis mokinių pasirinko šiuos mokomuosius dalykus. Mažiausiai mokiniams patinkantis dalykas kalbos bei etika ir tikyba. Kas mokiniui įdomu, jis lengviau ir mokosi todėl mokymosi sunkumų kyla mažiau (Tepperwein, 1998).

Tyrimo metu buvo teirautasi ir priežasčių dėl kurių minėtos pamokos mokiniams patinka. Paaiškėjo, kad mokiniams pamokos patinka dėl paties mokymo proceso, nes tokias priežastis įvardijo daugiau nei keturi penktadaliai (81,25%) mokinių. Jie dažniausiai teigė, kad pasirinktas pamokas mėgsta todėl, kad „gali skaičiuoti, „patinka ir sekasi daryti darbelius“, „patinka piešti“, „mėgsta sportuoti“, „patinka žaisti krepšinį, kvadrata“, „patinka skaityti, rašyti“, „gali daug sužinoti apie pasaulį“, „sužinai daug įdomių dalykų“ ir pan. L. Rupšienės (2000) teigimu, motyvacinėje sferoje stiprūs su mokymuisi susiję motyvai, nes dažniausiai vaikai labai nori išmokyti skaityti, rašyti, skaičiuoti, suprasti pasaulio reiškinius. Kitų mokinių teigimu, šios pamokos patinka, nes „įdomios“, „lengvos“, „tiesiog patinka“. Apžvelgiant tyrimo metu gautus duomenis, matyti, kad mokiniams patinka mokomasis dalykas dėl pačios mokomosios veiklos t.y. ką veikia per pamokas. Todėl svarbu, kad pedagogas organizuodamas mokymosi procesą stengtųsi jį padaryti įdomų mokiniams.

Siekiant išsiaiškinti, kuris mokomasis dalykas nepatinka mokiniams ir kodėl, jų buvo klausama „Mano nemėgstamiausia pamoka, nes..“. Respondentų pasirinkimus matote 3 paveiksle.

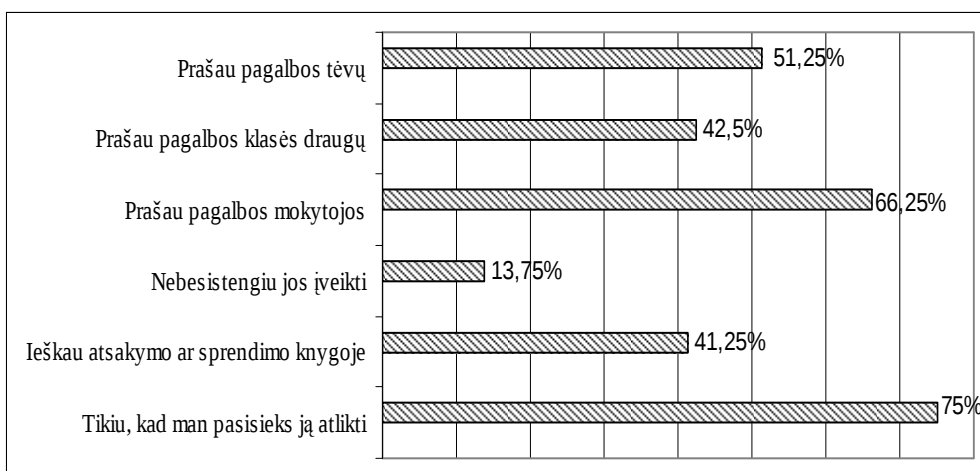
3 pav. **Mokinių nemėgstamas mokomasis dalykas (N=80)**

Tyrimo duomenys parodė, kad nemėgstamiausias mokinių mokomasis dalykas siejamas su judesiu, nes daugiau nei trys trečdaliai mokinių teigia, kad jiems nepatinka – choreografija. Beveik apylygis mokinių skaičius teigia, kad jiems nepatinka lietuvių kalba bei matematika, tai nurodė apie penktadalį mokinių. Šiek tiek mažiau apklaustųjų teigė, kad jiems nepatinka anglų kalba. Maža dalis respondentų teigė, kad jiems nepatinkantis mokomasis dalykas dailė, muzika, etika, pasaulio pažinimas bei kūno kultūra. Buvo respondentų, kurie neišreiškė savo nuomonės ir neatsakė, kuris mokomasis dalykas jiems nepatinka. Tai leidžia manyti, kad šie tiriantieji neturi jiems nepatinkančių mokomųjų dalykų.

Tyrimo metu buvo tiriamųjų prašyta nurodyti priežastis, kodėl minėtos pamokos jiems nepatinka. Paaiškėjo, kad labiausiai mokinių nemėgiama pamoka choreografija. Šis dalykas jiems nepatinka dėl mokytojos elgesio bei paties mokymosi proceso. Jie teigė, kad „mokytoja šaukia“ „mokytoja pyksta, rėkia“, „užtęsia pamoką keliomis minutėmis“, „reikia šokti“, ši pamoka išvargina mane, „nepatinka šokti“. Lietuvių kalba, matematika, anglų kalba, respondentams nepatinka, dėl tos pačios priežasties - mokymosi proceso ir mokymosi motyvacijos stokos. Jie teigė, kad šios pamokos jiems nepatinka, nes, „reikia skaičiuoti“, „nepatinka skaičiuoti“, „nesiseka skaičiuoti ir rašyti“, „nemėgstu skaityti“, „reikia mokintis pasakoti“, reikia mokytis angliškų žodžius“, „sunkiai sekasi“, „sunku“ ir pan. Taigi apžvelgus gautus rezultatus matyti, kad mokinių neigiamą nuostatą į mokomuosius dalykus lemia mokytojo elgesys, mokymosi procesas bei mokymosi motyvacijos stoka.

2.2.2. Vidiniai mokinių motyvacijos veiksniai

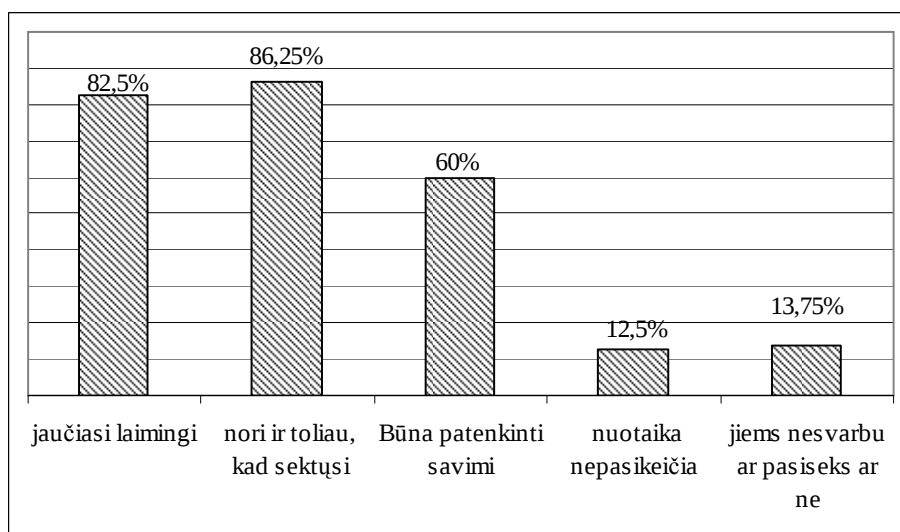
Norint išsiaiškinti, kaip mokiniai sugeba įveikti jiems iškilusius sunkumus buvo pateiktas klausimas „Kai užduotis sunki aš..“ (4 pav.). Respondentai galėjo pasirinkti keletą atsakymų.

4 pav. **Mokinių gebėjimas įveikti iškilusius sunkumus (N=80)**

Tyrimo duomenys parodė, kad pradinių klasių mokiniai skirtingai sprendžia jiems iškilusias problemas. Daugumai mokinių matyti atsakomybės jausmas, nes jie stengiasi įveikti jiems iškilusius sunkumus, pasitikėdami savo jėgomis bei pasitelkdami mokytojos ir tėvų pagalbą, taip mano daugiau nei pusė apklaustųjų. Mažesnę dalis respondentų mokymosi sunkumus sprendžia su bendraklasių bei spausdintinių šaltinių pagalba, taip nurodė daugiau nei du penktadaliai apklaustųjų. Tik maža dalis mokinių pažymėjo, kad visiškai nebesistengia įveikti užduoties. Išanalizavus duomenis galima manyti, kad mokinių santykiai su mokytojais, klasės draugais yra geri, jie pasitiki jais, išryškėja bendravimo ir bendradarbiavimo poreikis.

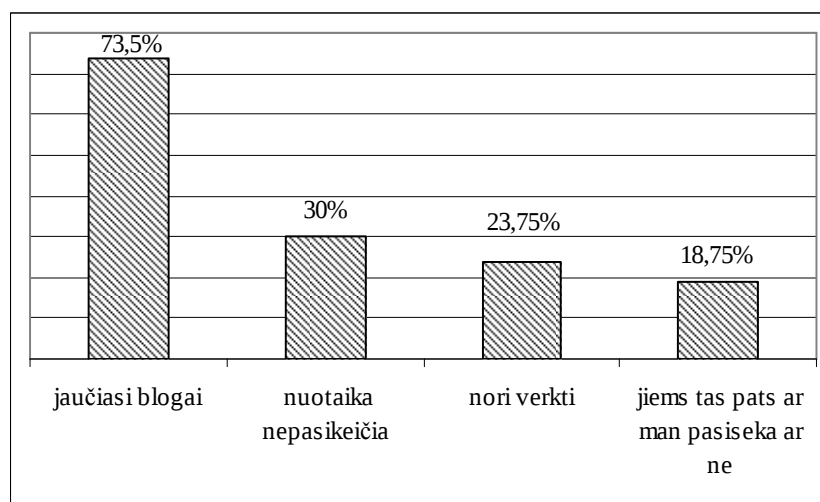
Norint išsiaiškinti, kaip sėkmė įtakoja mokinių būseną, buvo pateiktas klausimas „Kai tau pasiseka..“ (5 pav.) Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymus.

5 pav. **Mokinių savijauta, kai jiems pasiseka (N=80)**

Tyrimas atskleidė, kad didžioji dauguma mokinių, kai jiems pasiseka jaučiasi laimingi ir nori, kad toliau sektųsi, taip mano daugiau nei keturi penktadaliai mokinių. Šiek tiek mažiau tiriamųjų teigia, kai juos aplanko sėkmė, jie būna patenkinti savimi, tai nurodė trys penktadaliai mokinių. Tik mažai daliai respondentų nuotaika nepasikeičia ir nesvarbu ar pasiseks ar ne. Gauti tyrimo duomenys sutampa su O. Tijūnėlienės gautais rezultatais, kuri teigia, kad pradinių klasių mokiniai yra laimingi, kai jiems pasiseka ir tik maža dalis būna abejingi. Tyrimo analizė parodė, kad sėkmė turi įtakos mokinių teigiamoms emocijoms formuotis. Pasak I. Arends (1998), mokiniai, kuriems pasiseka susiformuoja teigiamą požiūrį į save ir sieks bei dirbs, kad sėkmė juos ir vėl lydėtų.

Respondentams buvo pateiktas klausimas „Kai tau nepasiseka“, siekiant išsiaiškinti mokinių savijautą, kai aplanko nesėkmė (6 pav.). Respondentai galėjo pasirinkti kelis jų nuomonę atitinkančius atsakymus.

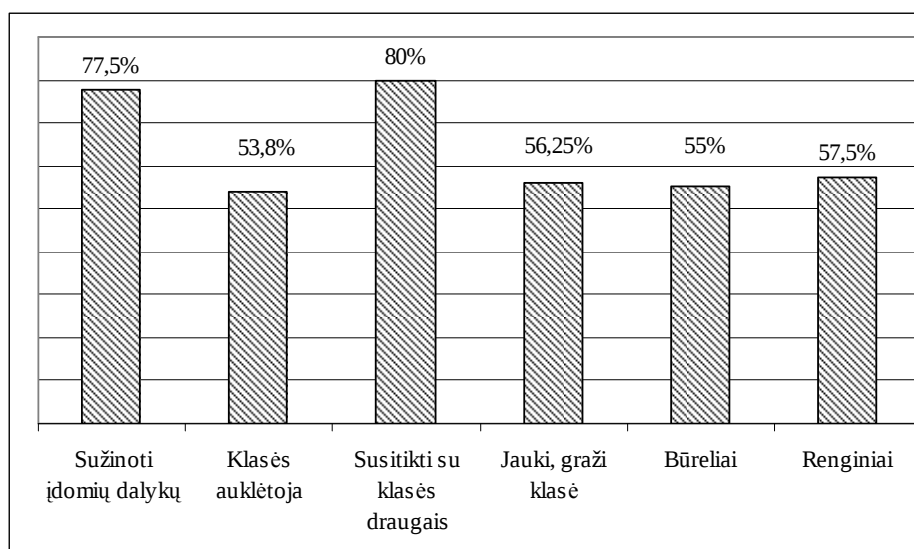
6 pav. **Mokinių savijauta, kai jiems nepasiseka (N=80)**

Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma mokinių labai paveikia nesėkmės, jų savijauta pablogėja, tai rodo beveik trys ketvirtadaliai mokinių, nes kai jiems nepasiseka, jie jaučiasi blogai. Kai kurių respondentų nesėkmės nepaveikia, taip teigia trečdalis tiriamųjų, nes jų nuotaika nepasikeičia. Mažesnė dalis mokinių teigia, kad kai juos aplanko nesėkmė, jie nori verkti, taip nurodė daugiau nei penktadalis mokinių (kas penktas vaikas). Mažai daliai tiriamųjų nesvarbu ar pasiseks ar ne. Anot G. Butkienės, A. Kepalaitės (1996) teigimu, dažnos nesėkmės silpnina mokinių norą mokytis, jis nebesitiki savo jėgomis, silpnėja mokymosi motyvacija. Apibendrinant tyrimo rezultatus matyti, kai vaikui nepasiseka vaikas patiria stresą ir noras mokytis gali tapti išoriniu mokymosi motyvu todėl labai svarbu, jog pedagogai tinkamai vertintų vaikų pasiekimus, nes kitu atveju tai bus nenoro mokytis priežastis.

2.2.3. Mokykla kaip mokymosi motyvacijos žadinimo veiksnys

Mokykla – vieta, kurioje atsiskleidžia vaiko gebėjimai, interesai, pažiūros, vertybės, nuostatos. Norint, kad vaikas susiformuotų teigiamą požiūrį į mokyklą, svarbus mokyklos mikroklimatas, aplinka, kurioje mokosi, nes mokykloje vaikas gali gauti impulsą savikūrai, kuris lems viso jo tolesnio gyvenimo sėkmę.

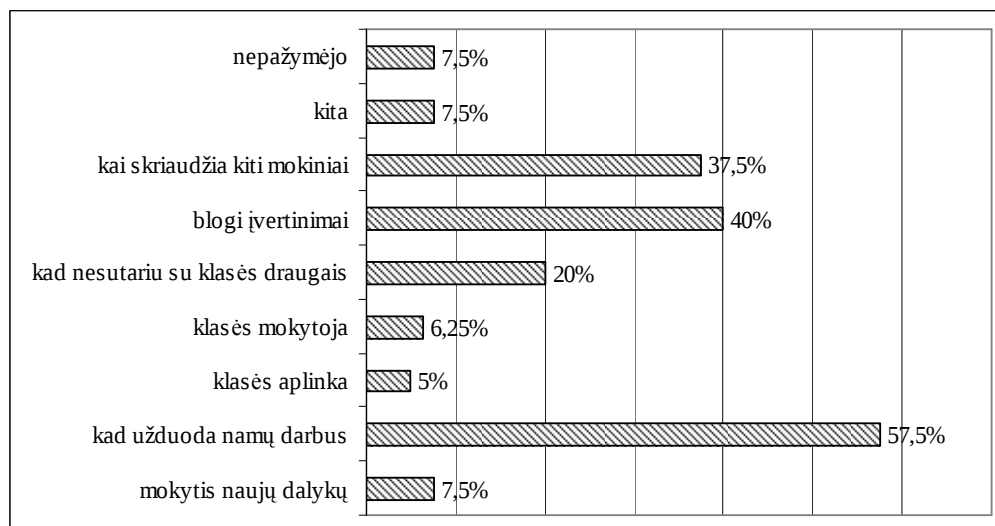
Siekiant išsiaiškinti, kas mokykloje mokiniams žadina norą mokytis, jų buvo prašyta nurodyti kas jiems mokykloje labiausiai patinka (7 pav.). Respondentai galėjo pažymėti keletą atsakymų.

7 pav. Mokinių pasitenkinimo mokykla veiksniai (N= 80)

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad labiausiai mokinių pasitenkinimas mokykla siejamas su tuo, kad joje vaikai susitinka su klasės draugais ir sužino daug įdomių dalykų, nes daugiau nei trys ketvirtadaliai tiriamųjų pripažino, jog jiems tai labiausiai mokykloje patinka. Neretai pradinėse klasių mokiniai akcentavo, kad jiems mokykloje patinka klasės auklėtoja, jauki graži klasė, galimybė lankytis būrelius ir dalyvauti mokyklos renginiuose, nes tik daugiau nei pusė nurodė, kad jiems tai labiausiai patinka mokykloje. Galime manyti, kad aplinka, mokymosi veikos organizavimas, kelia vaikams teigiamų emocijų. Pasak E. Jensen (2001), tinkama mokymosi aplinka padeda mokiniams teigiamai žvelgti į mokomuosius dalykus.

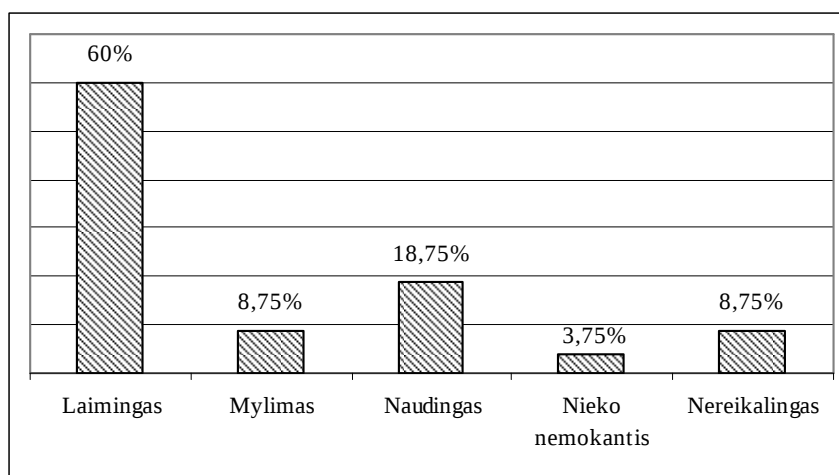
Siekiant išsiaiškinti mokinių nepasitenkinimo mokykla priežastis, respondentų buvo prašyta nurodyti, kas jiems mokykloje labiausiai nepatinka (8 pav.) Respondentai galėjo pažymėti kelis atsakymus.

8 pav. **Mokinių nepasitenkinimo mokykla veiksniai (N=80)**

Išanalizavus gautus duomenis, pastebima, kad labiausiai mokinių nepasitenkinimas mokykla, sietinas su namų darbais, nes daugiau nei pusė mokinių mokykloje nepatinka, kad jiems užduoda namų darbus. Neretai mokiniai teigė, kad mokykloje jiems nepatinka blogi įvertinimai ir mokinių elgesys, nes apie du penktadalius mokinių nurodė šias priežastis. G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) teigimu, dažnos nesėkmės labai susilpnina mokinių norą mokytis, jie nebetiki, kad jiems gali pasisekti, silpnėja mokymosi motyvacija. Taip pat kas penktas pradinį klasių mokinytis nurodė, kad nepasitenkinimo mokykla priežastis - blogi santykiai su mokiniais, nes penktadalis mokinių nurodė, kad mokykloje jam nepatinka, kai nesutaria su klasės draugais. Anot L. Rupšienės (2000), dėl nuolatinių nesutarimų mokiniams gali atsirasti mokyklos fobija. Tik maža dalis mokinių teigė, kad mokykloje nepasitenkinimo priežastis yra klasės mokytoja, klasės aplinka, mokymasis naujų dalykų. Tai leidžia manyti, jog mokinių santykiai su mokytoja gana geri, klasės aplinka patraukli. Buvo mokinių, kurie į šį klausimą nepažymėjo nė vieno atsakymo, tai leidžia daryti prielaidą, kad dauguma mokinių nejaučia nepasitenkinimo mokykla ir mokymusi, mokykla jiems yra įdomi ir patraukli vieta. Kai kurie mokiniai pateikė savo nepasitenkinimo mokykla teiginių. Kas įdomiausia, šie teiginiai buvo susiję su kitų mokinių netinkamu elgesiu. Jie teigė, kad jiems nepatinka, kad mokiniai: keikiasi, tyčiojasi, prasivardžiuoja, mušasi, apkalbinėja, nepatinka patyčios tarp berniukų ir pan. L. Rupšienės (2000), teigimu šaltas mokyklos mikroklimatas, lydimas fizinio ir psichologinio nesaugumo, kelia moksleivių neigiamas emocijas ir yra nenoro mokytis formavimo prielaida. Apibendrinat tyrimo duomenis galima teigti, kad nepasitenkinimo mokykla priežastys yra susijusios su papildomu mokymu, prastais įvertinimais ir nepakankamai geru mokyklos mikroklimatu.

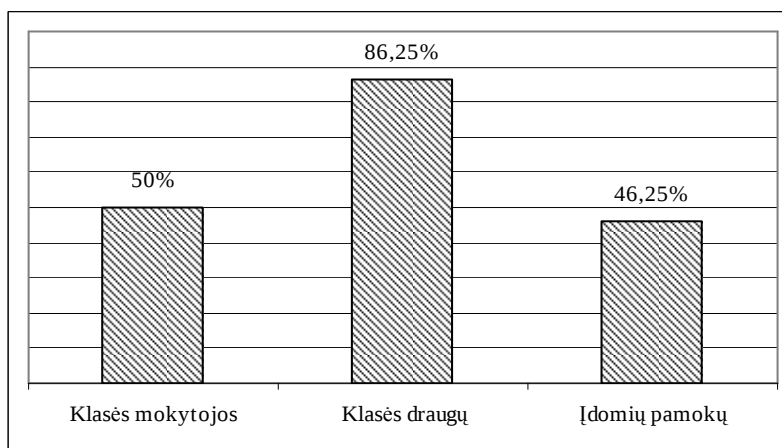
Siekiant išsiaiškinti, kokia mokinių savijauta mokykloje buvo pateiktas klausimas: „Mokykloje jaučiuosi..“ (9 pav.).

9 pav. **Mokinių savijauta mokykloje** (N=80)

Ištyrus pradinį mokinių savijautą matyti, kad dauguma mokinių mokykloje jaučiasi laimingi, tai nurodė trys penktadaliai mokinių. Mažiau respondentai mokykloje jaučiasi naudingi, taip nurodė apie penktadalį mokinių. Ir tik maža dalis mokinių mokykloje jaučiasi nemylimi, nereikalingi, nieko nemokantys. Atkreipiant dėmesį į tai, kad yra mokinių, kurie jaučiasi mokykloje nemylimi ir nereikalingi, galime daryti išvadą, kad tiems vaikams trūksta mokytojų palaikymo, supratimo, švelnumo, o tai labai gali įtakoti mokinių mokymosi motyvą, nes anot D.Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės (1996), didžiausia mokytojo sėkmė ir svarbiausias mokymosi motyvų žadinimo šaltinis – jei kiekvienas vaikas mokykloje jaučiasi kaip namuose, yra suprastas, laukiamas, reikalingas.

Tiriamųjų buvo klausiama, ko jie labiausiai pasiilgsta atostogų metu. Šiuo klausimu siekėme patikslinti 7 klausimo atsakymų patikimumą (10 pav.).

10 pav. **Mokinių teigiama nuostata į mokyklą** (N=80)

Tyrimo rezultatai parodė, kad labiausiai mokiniai atostogų metu ilgisi bendraklasių, taip nurodė daugiau nei keturi penktadaliai mokinių. Lyginant su 7 klausimu, tai apylygis skaičius. Kiek mažiau apklaustųjų ilgisi klasės mokytojos ir įdomių pamokų. Lyginant mokinių duomenis apie įdomias pamokas su ankstesniais, atsakymų skaičius sumažėjo 31,25%. Tai parodo, kad mokinių pažinimo poreikis - mažesnis. Taigi, šio tyrimo rezultatų analizė parodė, kad mokiniams mokymosi procesas rūpi mažiau nei poreikis bendrauti.

2.2.4. Mokytojo veikla žadinanti mokinių motyvaciją

Šiandien mokytojui reikia spėti eiti ne tik koja kojon su gyvenimu, bet ir savo ugdytinius parengti sėkmingam, produktyviam gyvenimui. Mokytojas mokąs prieinamai dėstyti, įtraukti mokinius į nagrinėjamų klausimų aktyvų svarstymą, organizuoti įvairų savarankišką darbą, sugebantis palaikyti teigiamą emocinę nuotaiką ir gerus tarpusavio santykius su mokiniais, yra mėgiamas, mokiniai laukia jo pamokų, įdėmiai dirba, aktyviai dalyvauja mokymo procese (Rajeckas, 2004, p. 333).

Tyrimu buvo norima sužinoti mokinių nuomonę apie mokytojų taikomus motyvacijos skatinimo būdus pamokoje (4 lentelė).

4 lentelė

Mokinių nuomonė apie mokytojų skatinimo būdus pamokoje (%)

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Pasako ką veiksime pamokoje	31,25	47,5	15	3,75	2,5
Pasako už ką galiu gauti pagyrimą	18,75	35	27,5	11,25	7,5
Klausinėja	40	35	8,75	7,5	3,75
Siūlo patiems susirasti atsakymą į iškilusi klausimą internete, knygoje, enciklopedijose ir kitur.	15	32,5	36,25	10	6,25
Siūlo ką nors sukurti (pasakojimą, daiktą ir pan.)	12,5	38,75	36,25	11,25	1,25
Užrašo pagrindinius dalykus lentoje	30	47,5	16,25	3,75	1,25
Mena mįsles	7,5	12,5	43,75	27,5	8,75
Sako patarles	7,5	26,25	38,75	20	6,25
Duoda spręsti kryžiažodį	6,25	27,5	28,75	23,75	13,75
Pasakoja pasakojimus	16,25	35	30	12,5	3,75
Vaidina	3,75	5	22,5	42,5	26,25
Seka pasakas	7,5	13,75	26,25	31,25	21,25
Dainuoja dainas	17,5	27,5	20	18,75	16,25
Deklamuoja eilėraščius	8,75	33,75	21,25	20	16,25
Žaidžia žaidimus	5	22,5	40	16,25	13,75
Pasako ką reikia dar pasimokyti	37,5	50	5	3,75	3,75
Prašo pasidalinti tai ką žinau su kitais	31,25	45	11,25	8,75	3,75

4 lentelės tęsinys 41 puslapyje

4 lentelės tęsinys

Prašo atlikti tyrimą ar bandymą	5	18,75	37,5	25	13,75
Prašo padėti kitiems draugams, kuriems nesiseka	18,75	45	23,75	10	6,35
Prašo dirbti grupėse	8,75	46,25	28,75	10	6,25
Prašo dirbti porose	7,5	43,75	32,5	13,75	1,25
Prašo pristatyti darbą klasei	28,75	43,75	16,25	7,5	2,5
Prašo pasakyti savo nuomonę	40	30	16,25	8,75	3,75

Išanalizavus gautus duomenis matyti, jog mokytojai, kaip pastebi nemaža dalis mokinių, dažniausiai informuoja juos pasakydami ką veiks pamokoje, užrašydami pagrindinius teiginius lentoje, pasakydami, ką dar reiks pasimokyti, taip pat mokinių nuomone, mokytojai prašo jų aktyviai dalyvauti veikloje ir pasidalinti tai ką žino su kitais, pristatyti savo darbą klasei, dirbti porose ir grupėse, taip nurodė beveik pusė pradinių klasių mokinių. Anot M. Teresevičienės, G. Gedvilienės (2000) mokytojai, kurie pamokose naudoja bendradarbiavimo metodus formuoja mokinių teigiamą nuostatą į mokymosi dalyką, skatina mokinių motyvaciją atlikti bendrą užduotį. Neretai mokiniai teigė, kad mokytojai pamokose pasako už ką gali gauti pagyrimą, klausinėja, siūlo susirasti atsakymą į iškilusį klausimą, siūlo ką nors sukurti, pasakoja pasakojimus, deklamuoja eilėraščius bei prašo pasakyti savo nuomonę, tai nurodė daugiau nei trečdalis mokinių. Galima teigti, kad mokytojai skatina mokinių kūrybiškumą, vaizduotę, padeda geriau įtvirtinti gautas žinias. Kiek rečiau mokytojai pamokose sako patarles, duoda spręsti kryžiažodžius, dainuoja dainas, žaidžia žaidimus, tai pastebi beveik trečdalis pradinių klasių mokinių. Taip pat tyrimo duomenys parodė, kad pedagogai retai mokiniams mena mįsles, seka pasakas, prašo atlikti tyrimą ar bandymą, tai nurodė apie penktadalį apklaustųjų. Respondentų teigimu, mokytoja pamokose jiems labai retai vaidina, tai pastebi maža dalis mokinių.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad pedagogai vengia vaikams duoti tokias užduotis, kurios lavintų vaikų, mąstymą, skatintų norą tyrinėti, mokymosi procesą padarytų patrauklų ir įdomų. Mokymosi procesas netenka žaismingumo, o tampa kasdiene veikla. Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai vengia tokių užduočių, kurios skatintų vaikų kūrybiškumą, aktyvumą, norą mokytis.

Siekiant išsiaiškinti, kokius mokinių skatinimo būdus pedagogai naudoja pamokoje, jiems buvo pateiktas klausimas: „Kaip skatinate mokinius mokytis?“. Respondentų pasirinkimus matote 5 lentelėje.

Mokytojų naudojami mokymosi skatinimo būdai pamokose (N=20)

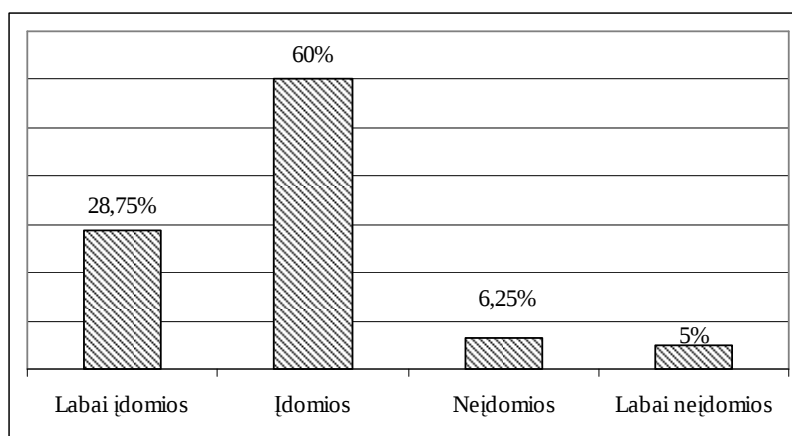
	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Nusišypsodami jiems	10	10	0	0
Pagirdami vaikus	10	10	0	0
Pasakydami, kad didžiuojatės jais	6	14	0	0
Parodydami, kad juos suprantate	9	11	0	0
Parodydami pasitikėjimą jais	9	11	0	0
Parodydami pagarbą jiems	9	11	0	0
Parodydami, kad jie jums rūpi	13	7	0	0
Išryškindami jų gabumus	13	7	0	0
Pastebėdami nors ir mažus vaikų pasiekimus	14	6	0	
Padrąsindami juos, jei kas nesiseka	13	7	0	0
Pasakydami pamokos tikslą, uždavinius	13	7	0	0
Užrašydami pagrindinius teiginius lentoje	8	11	1	0
Skatindami juos diskutuoti	10	9	1	0
Rodydami vaizdines priemones (multimedia, enciklopedijas ir pan.)	2	7	10	1
Vaidindami	3	5	11	1
Sekdami pasakas	3	11	6	0
Mindami mįsles	4	14	2	0
Sakydami patarles	5	13	2	0
Dainuodami dainas	3	8	8	1
Deklamuodami eilėraščius	3	10	7	0
Duodami spręsti kryžiažodį	3	14	3	0
Darydami bendrus projektus	1	10	9	0
Skatindami informacijos ieškoti enciklopedijose, internete, bibliotekoje ir pan.)	10	8	2	0
Rengdami išvykas	1	4	13	2
Užduodami daug namų darbų	10	8	2	0
Prašydami atlikti bandymą, tyrimą	0	5	13	2
Duodami papildomas medžiagas	8	9	2	1
Prašydami vaikų išreikšti savo nuomonę	16	4	0	0
Prašydami padėti draugams, kuriems nesiseka	9	9	2	0
Pasakydami ką reikia dar pasimokyti	15	5	0	0

Išanalizavus gautus duomenis matyti, jog dažniausiai pedagogai skatina mokinius mokytis nusišypsodami ir pagirdami juos, pasakydami pamokos tikslą ir uždavinius, parodydami, kad didžiuojasi, supranta, pasitiki jais, išreikšdami pagarbą, rūpestingumą, išryškindami jų gabumus, pastebėdami mažus pasiekimus, padrąsindami, kai nesiseka, prašydami išreikšti savo nuomonę bei pasakydami ką reikia dar pasimokyti, taip nurodo visi apklaustieji. Dažnai pedagogai skatindami mokinius mokytis užrašo pagrindinius teiginius lentoje, skatina diskutuoti, mina mįsles, sako patarles, duoda spręsti kryžiažodį, skatina informacijos ieškoti įvairiuose šaltiniuose, užduoda daug namų darbų, duoda papildomos medžiagos bei prašo padėti draugams, kuriems nesiseka. Rečiau pedagogai skatindami mokinius mokytis seka pasakas, dainuoja dainas, deklamuoja eilėraščius, daro bendrus projektus su mokiniais. Taip pat retai pedagogai skatindami

mokinius mokytis naudoja vaizdines priemones, vaidina, rengia išvykas, prašo atlikti tyrimą ir bandymą.

Apibendrinant gautus duomenis matyti, kad pedagogai skatina vaikų vidinę mokymosi motyvaciją: didina pasitikėjimą savo jėgomis, leidžia mokiniams pasireikšti, stengiasi juos sudominti naudodami tautosakos elementus bei pasakydami pagrindinę informaciją, kurią reikės išmokyti. Anot V. Lepeškienės (2004), pedagogų pagarba ir pasitikėjimas mokiniais gerina ne tik mokytojo ir mokinių tarpusavio santykius, bet ir skatina prasmingą išmokimą. Tyrimas parodė, kad pedagogai vengia popamokinės veiklos - išvykų. Pasak S. Dapkienės (2006), popamokinė veikla daro mokymąsi įdomesnį, aktyvesnį. Lyginant pedagogų tyrimo duomenis su mokinių duomenimis matyti, kad mokinių ir mokytojų nurodyti mokymosi motyvacijos žadinimo keliai yra panašūs. Tik mokinių teigimu pedagogai mįsles mena retai, o pedagogai teigia, kad jie mokiniams mįsles užduoda dažnai.

Siekiant išsiaiškinti mokinių nuomonę apie mokytojo vedamas pamokas, jų buvo klausama: „Pamokos tau..“. Respondentų pasirinkimus matote 11 paveiksle.

11 pav. **Mokinių nuomonė apie mokytojo vedamas pamokas (N=80)**

Tyrimas atskleidė, kad daugumai mokinių mokytojo vedamos pamokos yra įdomios, taip nurodė trys penktadaliai mokinių. Mažesnei daliai mokinių mokytojos vedamos pamokos labai įdomios, taip nurodė daugiau nei ketvirtadalis mokinių. Tik mažai daliai mokinių vedamos pamokos neįdomios. Lyginant mokinių pasisakymus apie tai ar jiems patinka mokytis bei nuomonę apie mokytojų vedamas pamokas, galima manyti, kad pedagogo organizuojama mokymosi veikla traukia vaikus, skatina jų susidomėjimą mokymosi procesu.

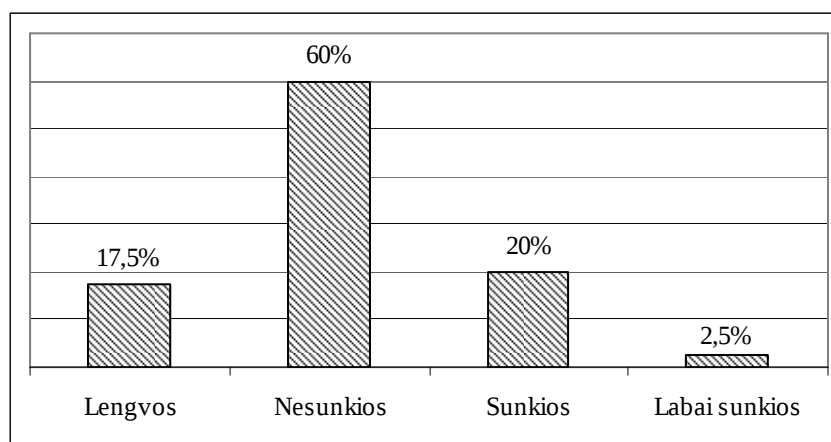
Norint labiau atskleisti mokinių požiūrį į mokytojų vedamas pamokas bei išsiaiškinti, kas pamokose jiems įdomu arba neįdomu, buvo pateiktas atviras klausimas „Kodėl“. Jie turėjo parašyti, kodėl pasirinko tokį atsakymą. Mokinių atsakymus sugrupavome pagal požymius, kurie pateikti 6 lentelėje.

Mokinių požiūris į vedamas pamokas (N=80)

	Skaičius	%
Žinios	46	57,5
Įdomu mokytis	14	17,5
Nuobodu pamokose	3	3,75
Mokytojos elgesys pamokose	5	6,25
Pamokoje taikomi metodai	1	1,25
Patinka mokomasis dalykas	1	1,25
Neatsakė	10	12,5

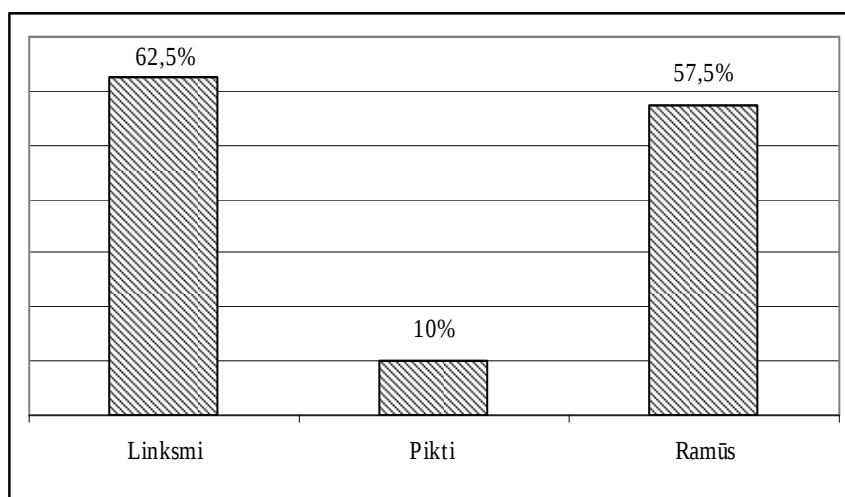
Remiantis mokinių pasisakymais, matyti, kad pradinių klasių mokiniams pamokose labiausiai patinka sužinoti naujų ir įdomių dalykų bei sužinoti tai ko nežinojai, taip teigė daugiau nei pusė apklaustųjų. Mažesnei daliai mokinių patinka pats mokymosi procesas. Jie teigė, kad jiems įdomu mokytis, patinka įdomios užduotys. Tik maža dalis mokinių teigė, kad jiems „Pamokose nuobodu“, „Pamokose nėra ką veikti“, „Visą laiką darome tą patį“. Buvo keletą mokinių, kuriems pamokose svarbus mokytojos elgesys. Jie teigė, kad „Mokytoja gerai paaiškina“, „Nešaukia ant vaikų“, „Būna linksma“. Vienas respondentas teigė, kad „Mokytoja labai man aiškina“. Iš to galime spręsti, kad jo ir mokytojos tarpusavio santykiai nėra geri. Taip pat vienam respondentui pamokoje patinka dirbti porose bei vienam respondentui, patinka matematika. Netgi 10 respondentų nepareiškė savo nuomonės, kodėl pasirinko šį atsakymą. Apibendrinant galima teigti, jog pamokos įdomumą nulemia naujų žinių troškimas, įdomios užduotys, o ne įdomumą lemia mokytojo bendravimas bei monotoniška veikla.

Respondentams buvo pateiktas klausimas „Pateiktos užduotys pamokoje dažniausiai tau..“, siekiant išsiaiškinti kokias užduotis pedagogas parenka mokiniams. Respondentų pasirinkimai pavaizduoti 12 paveiksle.

12 pav. Mokinių nuomonė apie mokytojų pateiktas užduotis (N=80)

Remiantis šio tyrimo duomenimis matyti, kad didelei daliai mokinių mokytojo pateiktos užduotys yra nesunkios, taip teigė netgi trys penktadaliai apklaustųjų. Mažiau respondentų teigė, kad mokytojų pateiktos užduotys jiems būna sunkios, taip nurodė bemaž penktadalis mokinių. Labai maža dalis mokinių teigia, kad mokytojos užduotys jiems sunkios. Mokytojas duodamas mokiniams sunkias užduotis, kurių vaikai negali įveikti, daro didelę klaidą. Mokinys nesugebėjęs išspręsti užduoties jaučiasi menkavertis bei patiria nusivylimą, taip slopinamas noras mokytis. Apibendrinant galima manyti, kad mokytojai parenka mokiniams užduotis, kurios atitinka mokinių mokymosi lygį. Tačiau taip pat galima daryti prielaidą, kad pedagogai nepakankamai diferencijuoja mokymą mokiniams.

Norint išsiaiškinti, kokias emocijas pedagogai perteikia vaikams, buvo pateiktas klausimas: „Dažniausiai mokytojai pamokoje būna“ (13 pav.). Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymus.

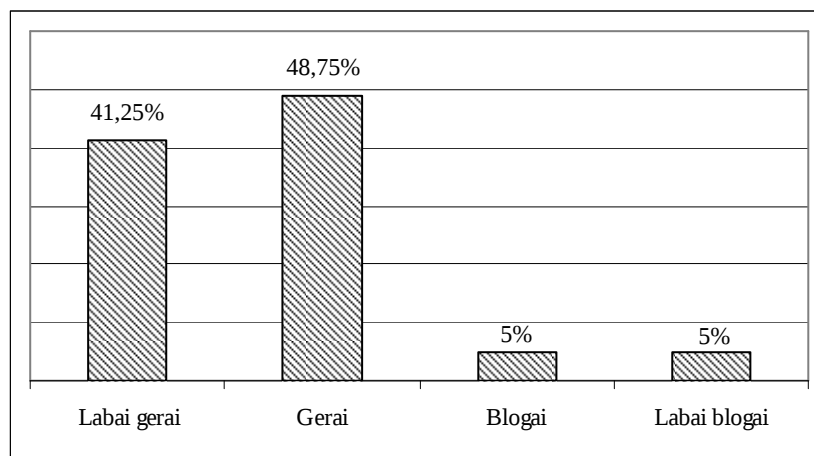

13 pav. **Mokinių nuomonė apie mokytojų būseną pamokoje** (N=80)

Daugumos respondentų teigimu, pamokose mokytojai būna gerai nusiteikę, nes daugiau nei pusė apklaustųjų nurodė, kad pamokoje mokytojai būna linksmi bei ramūs. Maža dalis mokinių teigė, kad mokytojai pamokose būna blogos nuotaikos, nes tik dešimtadalis respondentų teigė, kad mokytojai pamokose būna pikti. Nė vienas respondentas nepaminėjo, kad pamokose mokytojai būna liūdni. Taigi išanalizavus gautus duomenis galima teigti, jog mokytojai pamokose kuria šiltą ir malonią mokymosi aplinką, perduodami jiems savo teigiamas emocijas, kurios nuteikia mokinius smagiam mokymosi procesui.

Siekiant išsiaiškinti, koks mokinių ir pedagogų tarpusavio bendravimas, buvo prašyta nurodyti, kaip jiems sekasi bendrauti su mokytoju. Mokinių pasirinkimai (žr.14 paveiksle.)

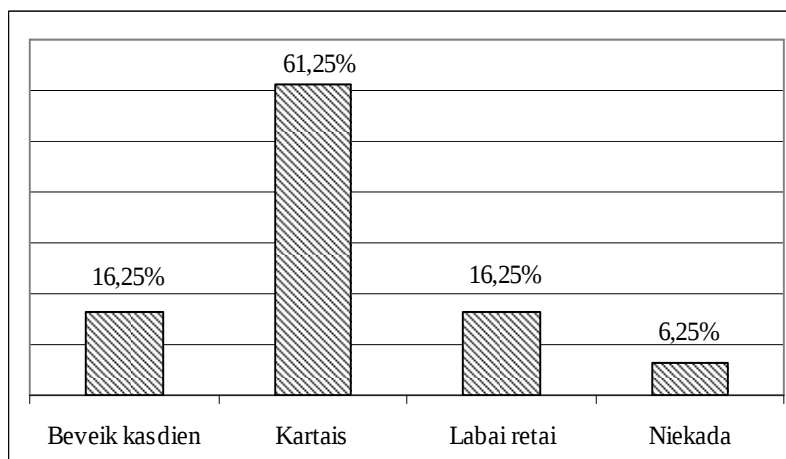
Remiantis gautais duomenimis matyti, kad tarp mokinių ir mokytojų yra glaudus tarpusavio ryšys, nes apie pusę apklaustųjų su mokytojais bendrauja labai gerai arba gerai. Tik labai maža dalis mokinių teigia, kad bendravimas su mokytojais blogas.

14 pav. **Mokinių nuomonė apie bendravimo su mokytojais pasisėkimą** (N=80)

Siekiant išsiaiškinti blogo mokinių bendravimo su mokytoju priežastis, buvo pateiktas atviras klausimas „Kodėl“. Mokinių teigimu blogo bendravimo su mokytojais priežastis – mokytojo elgesys: „Ji man nepadeda“, „Šaukia ant manęs“ ir pan. Kitų mokinių teigimu „tiesiog blogai bendraujam“. Buvo keletą mokinių, kurie pasirinko atsakymą blogai, bet nepagrindė kodėl. Pasak V. Rajecko (2004), blogi mokinių ir mokytojų santykiai turi įtakos mokinių pasiekimams, dažnai mokiniai jaučiasi nesuprasti, nebepasitiki mokytoju, jį ignoruoja. Tačiau atsižvelgiant į tyrimo metu gautus duomenis galima teigti, kad mokinių ir mokytojų santykiai paremti šiltu bendravimu.

Respondentų nuomone, apie mokytojų pagyrimų vartojimo dažnumą matyti 15 paveiksle.

15 pav. **Mokinių nuomonė apie mokytojų pagyrimų dažnumą pamokose** (N=80)

Daugumos respondentų teigimu, mokytojai stokoja jiems pagyrimų, nes daugiau nei trys penktadaliai mokinių teigė, kad mokytojai juos tik kartais pagiria. Vienodas mokinių skaičius pasiskirstė, kad pagiria kasdien ir labai retai. Ir tik maža dalis mokinių teigė, kad mokytojai jų niekada nepagiria. Apžvelgus gautus duomenis matyti, kad pedagogai gaili mokiniams žodinių pastiprinimų, kurie pagyvintų mokymosi procesą. Anot V. Rajecko (1997), pagyrimas skatina

besimokančius intensyviai dirbti, kelia nuotaiką, gyvina ir spartina veiklą. Pedagogai turėtų stengtis mokymosi procesą padaryti patrauklesnį ir gyvesnį, o kad taip būtų, jiems reiktų naudoti pagyrimus, kurie skatina mokinius mokytis.

Pedagogams buvo pateiktas klausimas: „Paaškinate vaikams už ką jis buvo pagiriamas“, siekiant išsiaiškinti ar pedagogų pagyrimai veiksmingi. Nustatyta, kad visi pedagogai paaškina vaikams už ką juos giria. Tai parodo, kad pedagogai skatina vaikus suprasti savo klaidas bei jas taisyti. Tačiau lyginant mokinių nuomonę apie pedagogo pagyrimų vartojimo dažnumą ir pedagogų pagyrimo paaškinimo matyti, kad pedagogai nors ir paaškina mokiniams už ką jis giriamas, bet pačių pagyrimų stokoja, vartoja juos retokai.

Siekiant išsiaiškinti pedagogų požiūrį į mokymosi metodus veiksmingumą, jiems buvo pateiktas klausimas: „Kaip išvardinti metodai padeda skatinti vaikus mokytis“. Respondentų pasirinkimus matote 7 lentelėje.

7 lentelė

Mokytojų požiūris į mokymosi metodų veiksmingumą (N= 20)

	Labai padeda	Padeda	Mažai padeda	Nepadeda	Nežinau šio metodo
Darbas grupėse	9	11	0	0	0
Darbas porose	8	12	0	0	0
Individualus darbas	15	5	0	0	0
Minčių lietus	5	12	1	0	2
Minčių žemėlapis	1	15	1	0	3
Diskusija	8	12	0	0	0
Interviu	1	11	8	0	0
Stebėjimas- demonstravimas	8	8	4	0	0
Aiškinimas	12	7	1	0	0
Inscenizavimas	7	11	2	0	0
Rašiniai	4	11	5	0	0
Lauko tyrimai	1	12	5	2	0
Klausinėjimas	8	10	2	0	0
Eksperimentai	3	12	4	1	0
Laboratoriniai darbai	2	15	5	1	0
Darbas su knyga	11	9	0		0
Žaidimai	12	6	2	0	0
Medžiagos ieškojimas bibliotekoje	4	16	0	0	0
Projektai	4	13	2	0	1
Autoriaus kėdė	5	7	2	2	4
Nebaigti sakiniai	4	11	3	1	1
Žinau – noriu sužinoti- išmokau	9	9	2	0	0

Remiantis tyrimo duomenimis matyti, kad labiausiai, kaip teigia pedagogai, mokinius aktyvinti pamokose padeda naudojami tokie metodai: individualus darbas, darbas porose ir grupėse, diskusija, darbas su knyga bei medžiagos ieškojimas bibliotekoje, taip mano visi

apklaustieji. Anot M. Teresevičienės, G. Gedvilienės (2000), mokymasis bendradarbiaujant ne tik gerina mokinių tarpusavio santykius, bet ir padeda siekti gerų mokymosi rezultatų. Neretai respondentai teigė, kad skatinti mokinius mokytis padeda tokie metodai: minčių lietus, žemėlapis, stebėjimas demonstravimas, aiškinimas inscenizavimas, klausinėjimas, eksperimentai, žaidimai, projektai, autoriaus kėdė, nebaigti sakiniai, žinau - noriu sužinoti - išmokau. Respondentai teigia, kad mokinius aktyvinti pamokose mažai padeda interviu, rašiniai, lauko tyrimai, laboratoriniai darbai. Buvo tiriamųjų, kurie pažymėjo, kad lauko tyrimai, eksperimentai, laboratoriniai darbai, autoriaus kėdė bei nebaigti sakiniai nepadeda skatinant mokinius mokytis. Galima manyti, kad mokytojų požiūris į šiuos metodus yra neigiamas ir šių metodų jos nenaudoja mokymosi procese. Taip pat buvo apklaustųjų, kurie nežinojo koks metodas yra minčių lietus, žemėlapis, projektai, autoriaus kėdė, nebaigti sakiniai.

Apibendrinat gautus duomenis matyti, kad pedagogai nežino kai kurių metodų, nors jie mokykloje dirba daugiau nei 10 metų. Tai leidžia manyti, kad šie pedagogai mažai domisi ir gilina žinias apie pedagogines naujoves.

Tiriamųjų dažniausiai pateikiamos užduotys mokiniams pavaizduoti 8 lentelėje.

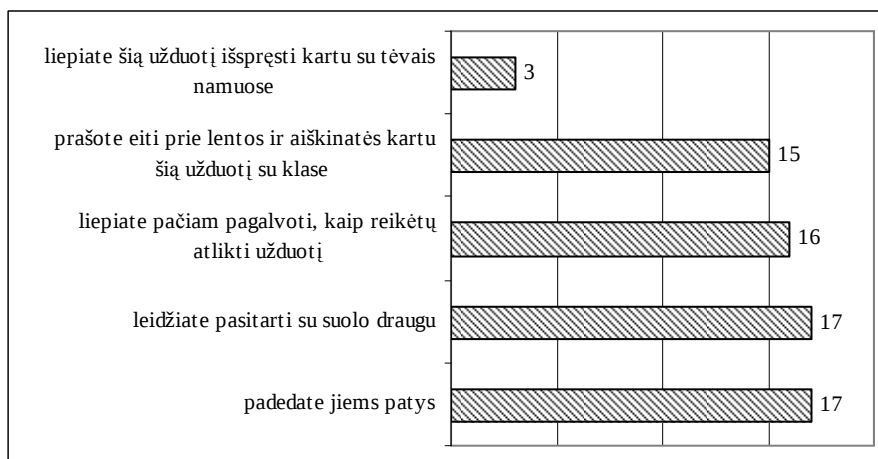
8 lentelė

Pedagogų pateikiamų užduočių pobūdis taikomas pamokose (N=20)

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Kūrybiškas	7	13	0	0
Reikalaujančias loginio mąstymo	4	15	1	0
Reikalaujančias kritinio mąstymo	10	10	0	0
Reikalaujančias meninių gebėjimų	4	12	4	0
Reikalaujančias savarankiško mąstymo	12	8	0	0

Atlikus tyrimą matyti, kad dažniausiai pedagogai tiekia vaikams tokias užduotis, kurios reikalauja kūrybiškumo, kritinio bei savarankiško mąstymo. Neretai tiriamieji teigė, kad jie duoda ir loginio mąstymo reikalaujančias užduotis. Mažiau respondentų teikia mokiniams meninių gebėjimų reikalaujančias užduotis. Tyrimo metu gauti duomenys parodė, kad pedagogai skatina vaikų kūrybiškumą, savarankiškumą, tačiau šiek tiek vengia duoti užduočių, kuriomis pasireikštų vaikų meniniai sugebėjimai.

Norint išsiaiškinti, kaip elgiasi pedagogai, kai vaikai susiduria su sunkumais, jiems buvo pateiktas klausimas: „Kai matote, jog vaikams nesiseka atlikti užduoties jūs..“ .Respondentų pasirinkimai pavaizduoti 16paveiksle.

16 pav. **Pedagogų požiūris į teikiamą pagalbą, kai mokiniai susiduria su sunkumais (N=20)**

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad daugiausia pedagogai, kai mokiniai susiduria su sunkumais, padeda jiems patys bei leidžia bendradarbiauti su suolu draugu, taip nurodė daugiau nei keturi penktadaliai mokytojų. Galima pastebėti, kad mokytojai skatina tarpusavio mokinių bendradarbiavimą leisdami jiems pasitarti ir išsiaiškinti nesuprantamą užduotį. Neretai pedagogai mokiniams liepia patiems pagalvoti kaip reikėtų išspręsti šią užduotį, taip teigė keturi ketvirtadaliai respondentų. Tai parodo, kad pedagogai skatina vaikų savarankiškumą. Respondentų teigimu, jie dažnai iškilusius sunkumus aiškinasi prie lentos kartu su visa klase. Tai parodo, kad pedagogas stengiasi, jog mokiniai suprastų ir įsisavintų jiems sunkią, neaiškią medžiagą ne tik žodžiu, bet ir vaizdžiai. Tik maža dalis mokytojų liepia iškilusią užduotį išspręsti kartu su tėvais namuose. Todėl galima teigti, kad pedagogai neapkrauna tėvų mokymo procesu.

Norint sužinoti, koks pedagogų požiūris į klasės aplinką, jų buvo klausama: „Kaip kuriate klasės mokymosi aplinką“. Jų pasirinkimus matote 9 lentelėje.

9 lentelė

Pedagogų klasės mokymosi aplinkos kūrimas (N=20)

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Duodate vaikams užduotis, kad atitiktų jų mokymosi lygį	16	4	0	0
Naudojate savo pasidarytas mokymosi priemones	6	12	2	0
Puošiate klasę mokinių piešiniais, nuotraukomis, kitais įvairiais darbais	16	4	0	0
Keičiate vaikų sėdimas vietas ar kitaip neįprastai susodinate vaikus	3	13	4	0
Naudojatės informacinėmis technologijomis	4	8	7	1
Rengiate įvairius renginius (viktorinas, popietes, ir kt.)	3	9	8	0
Kuriate kartu su tėvais ir vaikais bendrus projektus ir pan.	0	4	12	4

Tyrimo metu gauti duomenys parodė, kad dažnai pedagogai kurdami klasės mokymosi aplinką, duoda tokias užduotis, kurios atitinka vaikų mokymosi lygį bei teigiamą mokymosi aplinką kuria puošdami klasę mokinių darbeliais. D. Kiulkienės (2007) teigimu, svarbu parodyti vaikų darbelius, kad tėvai matytų vaikų pasiekimus galėtų jais didžiuotis. Taip pat tiriamieji dažnai kurdami mokymosi aplinką naudoja savo pasidarytas mokymosi priemones bei kaitalioja vaikų sėdimas vietas. Pasak D. Grevienės (2007), mokymosi procesas tampa įdomus, kai keičiame sėdimas vietas. Rečiau respondentai naudojami informacinėmis technologijomis bei rengia įvairius renginius. Retai pedagogai kuria kartu su tėvais ir vaikais bendrus projektus.

Apibendrinant gautus duomenis matyti, kad pedagogai kurdami mokymosi aplinką vengia informacinių technologijų, popamokinės veiklos bei mažai į mokymosi procesą įtraukia tėvus, o tai labai įtakoja vaiko mokymąsi, nes anot R. Berns (2009), šeimos dalyvavimas mokyklos gyvenime formuoja teigiamą vaiko požiūrį į mokymąsi, jie labiau pasitiki savimi. Anot M. Astrauskaitės (2008), tėvų dalyvavimas vaiko mokymo procese padeda sužinoti apie vaiko pasiekimus ir sudaro galimybę jam padėti namuose kai nesiseka. Lyginant šiuos duomenis su mokinių duomenimis apie tai kas žadina jų norą mokytis, matyti, kad daugiau nei pusė respondentų svarbi jauki, graži klasė bei renginiai, jiems svarbi mokymosi aplinka. Tačiau pedagogai retai rengia renginius, o tai slopina vaikų smalsumą ir teigiamą nuostatą į mokymosi procesą.

IŠVADOS

1. Apibendrinus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad motyvacija - tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas. Žmogaus poelgis motyvuojamas vidiniais ir išoriniais motyvais, kurie veikia žmogaus veiklą ir elgesį. Mokymosi motyvacija - vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vykimasis. Tai ne tik noras daugiau sužinoti, bet ir jausti pasitenkinimą mokymuisi. Tai gana sudėtingas procesas. Todėl siekiant, kad mokymasis taptų patraukli ir įdomi mokinius skatinanti veikla, svarbu pašalinti neigiamas priežastis trukdančias susiformuoti mokinių mokymosi motyvacijai bei ieškoti būdų, keliančių motyvaciją. Išanalizavus mokslinę literatūrą, galima išskirti tokius mokinių mokymosi motyvacijos žadinimo būdus: mokymosi aplinka, mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas, šiltas pedagogo bendravimas su mokiniais, aktyviųjų mokymosi metodų naudojimas, tinkamas veiklos organizavimas ir pan.
2. Išanalizavus mokslinę literatūrą nustatyta, kad mokinių mokymosi motyvacijos pagrindas yra mokymosi motyvai. Mokymosi motyvai – visa tai, kas skatina mokytis. Mokslininkai nustatė, kad mokymosi motyvus žadina: šeima, o ypač mokykla bei pedagogas.
3. Apibendrinus tyrimo rezultatus nustatyta, kad pradinė klasių mokinių tarpe daugiausia dominuoja pažinimo, ateities, prestižo bei bendravimo ir bendradarbiavimo mokymosi motyvai. Mažiau – materialinės naudos ir prievartos motyvai.
4. Tirtų mokinių mokymosi motyvaciją veikia bei teigiamoms ir neigiamoms nuostatoms į mokomuosius dalykus susiformuoti turi mokytojos elgesys, mokymosi veikla.
5. Pradinė klasių mokinių teigiamą nuostatą į mokyklą nulemia bendravimo ir bendradarbiavimo poreikis. Dauguma mokinių mokykloje jaučiasi laimingi. Jų pasitenkinimas mokykla labiausiai išreiškiamas bendravimu su klasės draugais ir žinių įgijimu. Taip pat paaiškėjo, kad pradinė klasių mokiniams mokymosi aplinka atlieka svarbų vaidmenį ir prisideda prie jų pasitenkinimo mokykla. Mokinių nepasitenkinimas mokykla dažniausiai grindžiamas mokytojos, mokinių netinkamu elgesiu, blogais įvertinimais, namų darbų uždavimu, o tai trukdo mokinių mokymosi motyvacijos žadinimui. Nors mokiniams nepatinka kai užduoda namų darbus, tačiau daugiau nei pusė pedagogų skatindami mokinius mokytis dažniausiai užduoda daug namų darbų. Galima manyti, kad mokytoja ne tiek galvoja, kad skatina motyvaciją, bet moko sistemingai dirbti.
6. Tyrimas atskleidė, kad gauti įvertinimai veikia mokinių būseną, o tai lemia ir mokinių mokymosi motyvacijos žadinimą. Mokinių požiūris į mokytojo vedamas pamokas,

pateikiamas užduotis - gana palankus. Dauguma mokinių nuomone jiems pamokos įdomios, pateikiamos užduotys nesunkios. Santykiai su klasės auklėtoja gana geri.

7. Nustatyta, kad pedagogų požiūris į mokymosi metodus gana stereotipiškas. Jie skatindami mokinių mokymosi motyvaciją pamokose dažniausiai naudoja ir veiksmingiausiais laiko tradicinius mokymosi metodus: darbas su knyga, individualus darbas, darbas porose grupėse, diskusija, medžiagos ieškojimas bibliotekoje. Neveiksmingiausiais metodais pedagogai laiko: lauko tyrimus, eksperimentus, laboratorinius darbus, autoriaus kėdę.
8. Pastebėta, kad pedagogai orientuojasi į tokias užduotis, kurios padeda atsiskleisti vaikų kūrybiškumui, savarankiškumui, bei kritiškam mąstymui. Kaip žinoma, mokiniams labai patinka užduotys, kuriose atsiskleidžia jų iniciatyvumas ir savarankiškumas. Kai kurių pedagogų nuomone užduotys, kurios reikalauja meninių sugebėjimų, nėra svarbios mokymosi procesui.
9. Palyginus pamokose naudojamus skatinimo būdus pradinėjų klasių mokinių ir pedagogų atžvilgiu, pastebėta, kad dažniausiai pedagogai pamokoje informuoja mokinius ką veiks, prašo išreikšti savo nuomonę bei pasidalinti ja su kitais ir pan. Tačiau pedagogai pamokų metu neišnaudoja kitų motyvacijos žadinimo būdų: jie vengia pagyrimų, nors ir teigia, kad informuoja mokinius už ką gavo pagyrimus, tačiau juos vartoja retai. Taip pat pedagogai retai rengia renginius, naudoja informacines technologijas, kuria bendrus projektus su vaikais ir jų tėvais, nors daugumos vaikų teigimu, jiems renginiai labai patinka. Palyginus pradinėjų klasių mokinių ir pedagogų nuomonę apie pamokose naudojamus skatinimo būdus, pastebėta, kad pedagogai retai vaikams mina mįsles, vaidina, prašo atlikti tyrimą ar bandymą.

REKOMENDACIJOS

Teorinė ir praktinė pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijos skatinimo mokykloje analizė leidžia daryti tokias rekomendacijas tirtų klasių pedagogams:

1. Siekiant, kad mokinių mokymosi motyvacija stiprėtų, būtina naudoti daugiau pagyrimų, kitus skatinimo būdus (mįsles, vaidinimus ir pan.), kurie pagyvina mokymąsi. Svarbu į mokymosi procesą įtraukti ir daugiau netradicinių mokymosi metodų ir formų, kurios mokymosi procesą padarytų patrauklesnį ir įdomesnį mokiniams, tokius kaip: laboratoriniai ir lauko tyrimai, bandymai, informacinės technologijos, išvykas.
2. Mokytoja turėtų būti tolerantiškesnė vaikų atžvilgiu bei stengtis valdyti savo emocijas mokymosi proceso metu.
3. Pedagogai skatindami mokinių mokymosi motyvaciją turėtų palaikyti glaudesnius ryšius su mokinių tėvais ir skatinti juos dalyvauti vaiko mokymosi motyvacijos stiprinimo procese. Tai padėtų susiformuoti teigiamoms mokinių nuostatoms į mokymąsi.
4. Norint, kad mokiniai išreikštų savo emocijas, meninius sugebėjimus, jaustų pasitenkinimą mokymosi procesu, kai kuriems pedagogams reiktų nevengti meninių gebėjimų reikalaujančių užduočių pvz: suvaidinti gyvūną, pasaką, sukurti bendrą piešinį pasitelkiant įvairias piešimo technikas ir pan.
5. Siekiant, kad pradinių klasių mokiniai nejaustų nepasitenkinimo mokykla bei mokiniai neprarastų motyvacijos mokytis, svarbu pašalinti priežastis, trukdančias susiformuoti teigiamai nuostatai į mokyklą. Todėl reiktų ne tik pedagogams, bet ir visai mokyklai spręsti mokinių netinkamo elgesio problemas (skriaudimas, patyčios ir pan.) bei stengtis pašalinti tokį mokinių elgesį.

LITERATŪRA

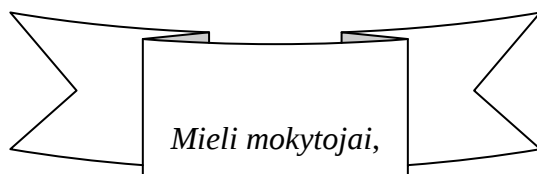
1. Adamonienė R., Daukila S., Kriščiūnas B. (2003). *Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika*. Utena: Indra.
2. Adler A. (1997). *Individualioji psichologija*. Sankt – Peterburgas: Humanitarinis fakultetas.
3. Arends R.I.(1998). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
4. Astrauskaitė M.(2008). Tėvai ir mokykla atsakomybės dalybos. *Aš ir psichologija: Mes tėvai*.Nr.9
5. Berns R. (2009). *Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
6. Bieliauskienė R.(1993). *Asmenybės psichologija*. Kaunas: Technologija.
7. Bitinas B. (1981). *Pedagogika: vadovėlis pedagoginių institutų studentams*. Vilnius: Mokslas.
8. Bobrova L., Kazlauskienė A., Lukavičienė V. ir kt (2010). *Kursinių ir baigiamųjų(bakalauro, magistro, specialiųjų profesinių studijų) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
9. Butkienė G., Kepalaitė A.(1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
10. Dapkienė S.(2006). *Mokomės vadovauti: į pagalbą mokiniui, ypač aktyvistui, lyderiui*. Panevėžys: Panevėžio spaustuvė.
11. Felser G. (2006). *Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai, praktinis psichologijos panaudojimas*. Vilnius: Alma litera.
12. Gage N.L., Berliner D. C. (1994). *Pedagginė psichologija*. Vilnius: Alna litera.
13. Gailienė D.,Bulotaitė L., Sturlienė N.(1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką: apie vaikų psichologinio atsparumo ugdymą*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
14. Grevienė D.(2007). Mokymo ir mokymosi vaidmenys ir lūkesčiai. *Žvirblių takas*. Nr.6, p. 30-32.
15. Gučas A.(1990). *Vaiko ir paauglio psichologija*. Kaunas: Šviesa.
16. Jensen E. (2001). *Tobulas mokymas: daugiau kaip 1000 praktinių patarimų vaikų ir suaugusiųjų mokytojams*. Vilnius: AB OVO.
17. Jovaiša L. (2001).*Ugdymo mokslas ir praktika*. Vilnius: Garnelis.
18. Jovaiša L. (1981). *Asmenybė ir profesija*. Kaunas: Šviesa.
19. Jovaiša L. (1996). *Edukologijos įvadas: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.

20. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
21. Jovaiša L. (1993). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.
22. Juška A. (1977). *Paauglių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas*. Kaunas: Šviesa.
23. Kiulkienė D. (2007). Mokymo ir mokymosi aplinkos įvairinimas. *Žvirblių takas*. Nr.6, p. 33-34.
24. Lepeškienė V. (2004). Mokytojo asmenybės ypatumai ir jo profesinė veikla. *Žvirblių takas*. Nr. 2, p 5-10.
25. Lietuvos statistikos departamentas. [Žiūrėta 2012 03 09]. Prieiga per internetą: < <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1878> >
26. Makavičienė L. (2008). Apleisti vaikai pradinėse klasėse. *Žvirblių takas*. Nr.1, p. 42.
27. Mickevičiūtė I. (2008). *IV ir V klasės mokinių mokymosi motyvacijos kaitos ypatumai: magistro darbas*. [Žiūrėta 2012 02 23]. Prieiga per internetą: < http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080924_175247-36944/DS.005.0.02.ETD >
28. Pikūnas J., Palujanckienė A. (2000). *Asmenybės vystymąsi: kelias į savęs atradimą*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
29. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2008). Nr. ISAK- 243. 16.3. [Žiūrėta 2012 02 25]. Prieiga per internetą: < www.smm.lt >
30. Prakapienė J. (2006). Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijos ypatumai. *Žvirblių takas*. Nr 6, p.36-41.
31. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
32. Rajeckas V. (1985). *Pamokos efektyvinimo būdai: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: PMTI.
33. Rajeckas V. (1997). *Mokymas- ugdymo pagrindas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
34. Rajeckas V. (1997). *Mokymo metodai*. Vilnius: VPU leidykla.
35. Rajeckas V. (2004). *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
36. Reece I., Walker S. (2009). *Teaching, training and learning: a practical guide*. Tyne and Wear: Business education publishers.
37. Rimm S.B. (1998). *Sumažėjusio pažangumo sindromas: priežastys ir gydymas*. Vilnius: Solertija.
38. Rupšienė L. (2000). *Nenoras mokytis- socialinis pedagoginis reiškiny: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
39. Senge P., Cambron-McCabe N., Lucas T .ir kt. (2008). *Besimokanti mokykla: knyga praktikai*. Versa.

40. Šernas V.(1995).*Profesinė pedagogika*. Vilnius: Baltic Ego.
41. Šiaučiukėnienė L., Stankevičienė N.(2002). *Bendrosios didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
42. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Talijūnienė P.(2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
43. Tepperwein K.(1998). *Menas mokytis nepavargstant: nauji metodai palengvina mokymąsi*. Vilnius: Alma litera.
44. Teresevičienė M., Gedvilienė M.(2000). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.
45. Titarenka V.(1980). *Šeima ir asmenybė: auklėjimo šeimoje problemos*. Vilnius: Mintis.
46. Urbonienė G., Cholodnikovaitė O.(2005). Kaip organizuoti veiklą, kad mokiniams nenusibostų mokytis. *Žvirblių takas*. Nr. 3, p. 45-46.
47. Wlodkowski R.J. *Motivation for Learning: parents can help*. [Žiūrėta 2012-02-03].Prieiga per internetą:< <http://www.cta.org/Parents-and-Community/Family-Involvement/Motivation-for-Learning.aspx>>
48. Zambacevičienė E.P., Dapkevičienė V. (2007). *Psichologijos įvadas*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
49. Zeliankienė V.(2011). *Kompetencijų ugdymo pavyzdžiai dorinis ugdymas*. [Žiūrėta 2012-02-18].Prieiga per internetą:
<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FiNRuuoCHoIJ:www.pedagogika.lt/index.php%3F448243960+kompetencijos+ugdymo+pavyzd%C5%BEiai+dorinis+ugdymas&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>
50. Žukauskienė R.(2007). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.
51. Асеев В. Г. (1976). *Мотивация поведения и формирование личности*. Москва: Мысль.
52. Гинзбург М.Р. *Исследование учебной мотивации школьников по методике*. [Žiūrėta 2012-01-20].Prieiga per internetą: < <http://iemcko.narod.ru/4332.html>>
53. Ильин. Е.П.(2000).*Мотивация и мотивы: мастера психологии*. Санкт- Петербург: Питер.
54. Моркова А. К., Матис Т. А., Орлов А .Б. (1990). *Формирование мотивации учения*. Москва: Просвещение.
55. Моркова А. К. (1983). *Формирование мотивации учения в школьном возрасте*. Москва: Просвещение.
56. Подласый И. П. (1999). Педагогика. Москва: Гуманитарный издательский центр Владос.

57. Чирков В. И. (2007). *Внешняя и внутренняя мотивация*. [Žiūrēta 2012-01-23]. Prieiga per internetą: < <http://www.psychology-online.net/articles/doc-897.html> >

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Gerb. mokytojai, esu Šiaulių Universiteto, Edukologijos fakulteto IV kurso studentė. Man labai reikalinga Jūsų nuomonė atliekant bakalauro darbui tyrimą tema „Pradinių klasių mokinių mokymosi motyvacijos skatinimas pamokose“, todėl prašau Jūsų užpildyti šią anketa. Anketa yra anoniminė, todėl Jūsų vardo, nei pavardės rašyti nereikia.

Jums tinkamą atsakymo variantą prašau pažymėti (X). Ačiū už pagalbą!

Jūsų darbo stažas ☐ 1-5 m. ☐ 5-10 m. ☐ 10- 15 m. ☐ 15 ir daugiau metų

Jūsų kvalifikacinė kategorija.....

1. Kaip skatinate mokinius mokytis?

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Nusišypsodami jiems				
Pagirdami vaikus				
Pasakydami, kad didžiuojatės jais				
Parodydami, kad juos suprantate				
Parodydami pasitikėjimą jais				
Parodydami pagarbą jiems				
Parodydami, kad jie jums rūpi				
Išryškindami jų gabumus				
Pastebėdami nors ir mažus vaikų pasiekimus				
Padrąsindami juos, jei kas nesiseka				
Pasakydami pamokos tikslą, uždavinius				
Užrašydami pagrindinius teiginius lentoje				
Skatindami juos diskutuoti				
Rodydami vaizdines priemones (multimedia, enciklopedijas ir pan.)				
Vaidindami				
Sekdami pasakas				
Mindami mįsles				
Sakydami patarles				
Dainuodami dainas				
Deklamuodami eilėraščius				
Duodami spręsti kryžiažodį				
Darydami bendrus projektus				
Skatindami informacijos ieškoti enciklopedijose, internete, bibliotekoje ir pan.)				
Rengdami išvykas				
Užduodami daug namų darbų				
Prašydami atlikti bandymą, tyrimą				
Duodami papildomas medžiagas				
Prašydami vaikų išreikšti savo nuomonę				
Prašydami padėti draugams, kuriems nesiseka				
Pasakydami ką reikia dar pasimokyti				

2. Kaip išvardinti metodai padeda skatinti vaikus mokytis?

	Labai padeda	Padeda	Mažai padeda	Nepadeda	Nežinau šio metodo
Darbas grupėse					
Darbas porose					
Individualus darbas					
Minčių lietus					
Minčių žemėlapis					
Diskusija					
Interviu					
Stebėjimas- demonstravimas					
Aiškinimas					
Inszenizavimas					
Rašiniai					
Lauko tyrimai					
Klausinėjimas					
Eksperimentai					
Laboratoriniai darbai					
Darbas su knyga					
Žaidimai					
Medžiagos ieškojimas bibliotekoje					
Projektai					
Autoriaus kėdė					
Nebaigti sakiniai					
Žinau – noriu sužinoti- išmokau					

3. Kokias užduotis pamokoje pateikiate mokiniams?

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Kūrybiškas				
Reikalaujančias loginio mąstymo				
Reikalaujančias kritinio mąstymo				
Reikalaujančias meninių gebėjimų				
Reikalaujančias savarankiško mąstymo				

4. Kai matote, jog vaikams nesiseka atlikti užduoties jūs: (pažymėkite jums tinkančius atsakymus)

- ☐ padedate jiems patys
☐ leidžiate pasitarti su suolu draugu
☐ liepiate pačiam pagalvoti, kaip reikėtų atlikti užduotį
☐ prašote eiti prie lentos ir aiškinatės kartu šią užduotį su klase
☐ liepiate šią užduotį išspręsti kartu su tėvais namuose

5. Jūs paaiškinate vaikams už ką jis buvo pagiriamas?

- ☐ visada ☐ kartais ☐ niekada

6. Kaip kuriate klasės mokymosi aplinką?

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai
Duodate vaikams užduotis, kad atitiktų jų mokymosi lygį				
Naudojate savo pasidarytas mokymosi priemones				
Puošiate klasę mokinių piešiniais, nuotraukomis, kitais įvairiais darbais				
Keičiate vaiku sėdimas vietas ar kitaip neįprastai susodinate vaikus				
Naudojatės informacinėmis technologijomis				
Rengiate įvairius renginius (viktorinas, popietes, ir kt.)				
Kuriate kartu su tėvais ir vaikais bendrus projektus ir pan.				

Man labai svarbi Jūsu nuomonė apie mokymąsi. Maloniai prašau atsakyti į šioje anketoje pateiktus klausimus. Jūsų vardo ir pavardės rašyti nereikia. Pasirinktą atsakymo variantą pažymėkite kryželiu (x). Jeigu suklydote žymėdami atsakymą, prašome nubraukti ir pažymėti Jums tinkamą. Ačiū už pagalbą !

Tu esi: mergaitė ☐ berniukas ☐

1. Ar tau patinka mokytis? (pažymėk vieną atsakymą)

☐ labai patinka ☐ kartais patinka, kartais ne ☐ nepatinka

2. Kaip tau sekasi mokytis: (pažymėk vieną atsakymą)

☐ labai gerai ☐ gerai ☐ vidutiniškai ☐ blogai

3. Mokausi, nes: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ noriu daugiau sužinoti	☐ klasėje noriu būti pirmas
☐ mokytis yra įdomu ir smagu	☐ tėvai nuperka ko aš noriu
☐ noriu būti išsilavinęs	☐ tėvai duoda pinigų
☐ patinka dirbti kartu su klasės draugais	☐ tėvai liepia
☐ noriu, kad mokytoja mane pagirtų	☐ bijau būti tėvų nubaustas
☐ noriu, kad tėvai mane pagirtų	☐ kita (rašyk).....

4. Mokykloje labiausiai man patinka: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ sužinoti įdomių ir naujų dalykų	☐ jauki graži klasė
☐ klasės auklėtoja	☐ būreliai
☐ susitikti su klasės draugais	☐ renginiai

5. Mokykloje man nepatinka: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ mokytis naujų dalykų	☐ klasės mokytoja	☐ blogi įvertinimai
☐ kad užduoda namų darbus	☐ kad nesutariu su klasės draugais	☐ kai skriaudžia kiti mokiniai
☐ klasės aplinka		
☐ kita(rašyk).....		

6. Mokykloje jaučiuosi: (pažymėk vieną atsakymą)

☐ laimingas ☐ mylimas ☐ naudingas ☐ nieko nemokantis ☐ nereikalingas

7. Pamokoje mokytojai:

	Labai dažnai	Dažnai	Retai	Labai retai	Niekada
Pasako ką mes veiksime pamokoje					
Pasako už ką galiu gauti pagyrimą					
Klausinėja					
Siūlo patiems susirasti atsakymą į iškilusį klausimą internete, knygoje, enciklopedijose ir kitur.					
Siūlo ką nors sukurti(pasakojimą, daiktą ir pan).					
Užrašo pagrindinius dalykus lentoje					
Mena mįsles					
Sako patarles					
Duoda spręsti kryžiažodį					
Pasakoja pasakojimus					
Vaidina					
Seka pasakas					
Dainuoja dainas					
Deklamuoja eilėraščius					

Žaidžia žaidimus					
Pasako ką dar reikia pasimokyti					
Prašo pasidalinti tai ką žinau su kitais					
Prašo atlikti tyrimą ar bandymą					
Prašo padėti kitiems draugams, kuriems nesiseka					
Prašo dirbti grupėse					
Prašo dirbti porose					
Prašo pristatyti darbą klasei					
Prašo pasakyti savo nuomonę					

8. Pamokos tau: (pažymėk vieną atsakymą)

☐ labai įdomios ☐ įdomios ☐ neįdomios ☐ labai neįdomios

Kodėl.....

9. Pateiktos užduotys pamokoje dažniausiai tau: (pažymėk vieną atsakymą)

☐ lengvos ☐ nesunkios ☐ sunkios ☐ labai sunkios

10. Kai užduotis sunki, aš: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ tikiu, kad man pasiseks ją atlikti ☐ prašau pagalbos mokytojos
☐ ieškau atsakymo ar sprendimo knygoje ☐ prašau pagalbos klasės draugų
☐ nebesistengiu jos įveikti ☐ prašau pagalbos tėvų

11. Kai tau pasiseka : (pažymėk tau tinkančius atsakymus).

☐ jautiesi laimingas
☐ nori ir toliau kad sektųsi
☐ būni patenkintas savimi
☐ mano nuotaika nepasikeičia
☐ man nesvarbu ar pasiseks ar ne

12. Kai tau nepasiseka: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ jautiesi blogai ☐ nori verksti
☐ mano nuotaika nepasikeičia ☐ man tas pats ar man pasiseka ar ne

13. Dažniausiai mokytojai pamokoje būna: (pažymėk tau tinkančius atsakymus)

☐ linksmi ☐ liūdni ☐ pikti ☐ ramūs

14. Kaip tau sekasi su mokytoju bendrauti: (pažymėk vieną atsakymą)

☐ labai gerai ☐ gerai ☐ blogai ☐ labai blogai

Jeigu blogai kodėl.....

15. Kaip dažnai iš mokytojų sulauki pagyrimų? (pažymėk vieną atsakymą)

☐ beveik kasdien ☐ kartais ☐ labai retai ☐ niekada

16. Per atostogas aš labiausiai pasiilgstu: (pažymėk tau tinkančius atsakymus):

☐ klasės mokytojos ☐ klasės draugų ☐ įdomių pamokų

17. Mano mėgstamiausia pamoka _____, nes _____

18. Mano nemėgstamiausia pamoka _____, nes _____

Pasitikrinkite ar atsakėte į visus klausimus. Dėkojame už bendradarbiavimą! 😊

